

JAN BULAK* – KRAKÓW
ANNA MAKARCZYK** – KRAKÓW

AKTA WIZYTACJI PODKRAKOWSKIEJ PARAFII ZIELONKI Z XVIII WIEKU W ZASOBIE W ARCHIWUM KURII METROPOLITALNEJ W KRAKOWIE

Streszczenie

W niniejszej publikacji autorzy prezentują osiemnastowieczne akta wizytacji podkrakowskiej parafii pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Zielonkach. Zabytkowy kościół z XIV wieku (większa część obecnego kościoła pochodzi z XVI wieku) przez lata był zależny od krakowskiej kapituły katedralnej, potem Akademii Krakowskiej (obecnie Uniwersytet Jagielloński) oraz kolegiaty św. Anny. Przybliżone zostały tutaj w formie edycji tekstu źródłowego trzy ostatnie wizytacje parafii Zielonki sprzed upadku Rzeczypospolitej: z 1727 roku (AVCap 61 oraz AV 23), z 1748 roku (AV 29 oraz Tabele Załuskiego 7) i z 1783 roku (AV 55). Księgi tych wizytacji są przechowywane w Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie (AKMKr), mieszczącym się przy ul. Franciszkańskiej 3. Wizytacje te, to rękopisy w języku łacińskim oraz polskim z dużą liczbą zwrotów pochodzących z łaciny. Wyłącznie Tabele biskupa Załuskiego mają format drukowanego formularza, w którego rubryki odręcznie zostały naniesione stosowne informacje. Celem autorów było dokonanie możliwie wiernej edycji tych źródeł, aby udostępnić je szerszemu gronu odbiorców. Metodologia pracy skupiła się na rozwinięciu skrótów zastosowanych przez pisarzy, uwspółcześnieniu pisowni dla większej czytelności tekstu, a także dodaniu znaków diakrytycznych i znaków interpunkcyjnych w wymagających tego miejscach. Autorzy wzbogacili

* Jan Bulak – mgr historii; doktorant w Instytucie Historii Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie; e-mail: jaroszy5@op.pl
<https://orcid.org/0000-0002-8319-8205>

** Anna Makarczyk – mgr historii sztuki; doktorant w Instytucie Historii Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie; e-mail: a.makarczyk@interia.pl
<https://orcid.org/0000-0002-2120-1739>

tekst przypisami tekstowymi, bibliograficznymi i terminologicznymi. Podjęte czynności edytorskie są zgodne z zasadami naukowej edycji źródeł historycznych dla tekstów nowożytnych. W rezultacie autorzy prezentują trzy pełne teksty wizytacji, wraz z inwentarzami, opatrzone wstępem, przypisami oraz bibliografią.

Słowa kluczowe: wizytacja; Akademia Krakowska; parafia Zielonki; kapituła św. Anny; krakowska kapituła katedralna

Wstęp

Jednym z najważniejszych źródeł umożliwiających opracowanie historii parafii są akta wizytacji. Urzędowe odwiedzanie wspólnot chrześcijańskich znane jest już niemal od IV wieku. Ta forma badania stanu kościołów, ich wyposażenia, gospodarstwa plebańskiego oraz przede wszystkim kontrolowania duchowieństwa i wspólnoty wiernych rozpowszechniła się w Polsce już od XIII wieku i była związana z instytucją sądów synodalnych. Celem sądów było utrzymanie przez zwierzchnika podległego sobie kleru, a także osób świeckich w karności. Największy zwrot w tej dziedzinie przyniósł Kościołowi katolickiemu sobór trydencki (1545-1563), który nakazał m.in. wizytować parafie rokrocznie, a w większych diecezjach – co dwa lata. W I Rzeczypospolitej przepisy soborowe wprowadzono dopiero w 1577 roku i rzeczywiście dość regularnie biskupi i dziekani dokonywali wizytacji kanonicznych, choć rzadziej niż pierwotnie ustalono. Parafię często wizytowali także kanonicy katedralni, tzw. wizytatorzy działający na polecenie biskupa¹. Do dziś sporządza się raporty z wizyt, zarówno dziekańskich, jak i biskupich, które – deponowane w archiwum – będą stanowić zbiór przydatnych informacji dla przyszłych badaczy.

Wiek XVIII to czas wyjątkowego rozkwitu akcji wizytacyjnej szczególnie w archidiakonacie krakowskim. Kolejni biskupi – Łubieński, Szaniawski, Lipski, Załuski i Sołtyk – dokonywali oględzin licznych kościołów, w tym także podkrakowskiej parafii pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Zielonkach. Akta dotyczące Zielonek w tym okresie są dość bogate i dostarczają cennych informacji o parafii i postaciach z nią związanych oraz na temat kościoła i jego wyposażenia. Te zagadnienia były dotąd poruszane w pracach naukowych wyłącznie epizodycznie, dlatego autorzy zdecydowali się na udostępnienie szerszemu gronu odbiorców akt trzech osiemnastowiecznych wizytacji parafii Zielonki przechowywanych w Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie.

---

¹ Więcej na ten temat: A.W. Pęski, *Wizyta kościelna*, w: *Encyklopedia kościelna podług teologicznej encyklopedji Wetzera i Weltego z licznymi jej dopełnieniami*, t. 31, Warszawa 1911, s. 534-538; J. Kracik, *Zasoby Archiwum Kurii Metropolitarnej w Krakowie*, „Analecta Cracoviensia”, 9 (1977) s. 471-493; T. Glemma, *Wizytacje diecezji krakowskiej z lat 1510-1570*, Kraków 1946, s. 2-15; D. Głównka, *Akta wizytacji kościelnych z wieków XVI-XVIII jako źródło do dziejów historii kultury materialnej. Gospodarstwo wiejskie w dobrach parafialnych w archidiakonacie warszawskim*, w: *Szkice z dziejów materialnego bytowania społeczeństwa polskiego*, „Studia i materiały z historii kultury materialnej”, t. 61, red. M. Dembińska, Wrocław-Warszawa 1989, s. 234-235.

Pierwsza wzmianka o wsi Zielonki, zlokalizowanej ok. 7 km od krakowskiego Rynku, pochodzi z 1260 roku, kiedy to odnotowano w źródłach śmierć kanonika Alberta, prepozyta łączyckiego. Przekazał on część wsi krakowskiej kapitule katedralnej². Kościół pw. Narodzenia NMP należałoby datować właśnie na przełom XIII i XIV wieku, natomiast w rękach kapituły parafia pozostawała do 1531 roku, kiedy to została przekazana kolegiacie św. Anny w Krakowie w zamian za kamienicę Zerwikaptur przy ulicy Grodzkiej (obecnie nr 57)³. Od tej pory funkcję proboszcza Zielonek pełnił (prezentowany przez Akademię Krakowską) każdorazowo jeden z członków kapituły św. Anny, najczęściej dziekan, a parafia stała się jakby kościołem filialnym krakowskiej kolegiaty. Po zajęciu przez Austrię ziem na prawym brzegu Wisły, w wyniku pierwszego rozbioru Rzeczypospolitej, proboszczowie kolegiaty św. Anny stracili swoje uposażenie w podkrakowskich Podstolicach. Aby zrekompensować sobie tę stratę, każdorazowo proboszcz parafii pw. św. Anny stawał się równocześnie proboszczem w Zielonkach⁴. Proboszcz rezydował w Krakowie i przyjeżdżał do Zielonek raczej rzadko, zwykle na większe święta⁵. Funkcję wikarego pełnił zatrudniany do pracy na miejscu kapłan, który sprawował *curam animarum*.

Omawiana parafia należała w wieku XVIII do dekanatu skalskiego. W jej okręgu znajdowały się następujące wsie: Bibice, Garlica, Górka, część Pękowic, Tonie, Witkowice, Wola Zachariaszowska i Zielonki. Granice parafii nie zmieniły się aż do wejścia w życie postanowień Kongresu Wiedeńskiego, w wyniku których Wola Zachariaszowska i część Garlicy zostały przyłączone do zaboru rosyjskiego⁶.

Parafia Zielonki uzyskała niezależność dopiero w 1878 roku, choć prawo prezenty nadal posiadała Akademia Krakowska⁷. Pomimo że po opisanych w poniższych wizytacjach stosunkach nie został już żaden ślad, wciąż w parafii można spotkać relikty kontaktów z krakowską kolegiatą: zarówno w postaci herbów Akademii Krakowskiej w różnych miejscach świątyni, jak i ołtarzy – głównego i dwóch bocznych – pochodzących z 1728 roku. Oprócz tego obecne są wizerunki świętych pańskich, którzy byli związani z kolegiatą, a mianowicie wymieniane w wizytacjach obrazy św. Anny i św. Jana Kantego. Na samym zaś końcu należy wspomnieć, iż obecnie najhuczniej obchodzony odpust parafialny przypada właśnie w niedzielę po święcie św. Anny (choć nie jest to główny odpust), co jest pamiątką tych związków. Niestety, prawie wszystkie drogocenne ruchomości,

² *Monumenta Poloniae Historica*, t. 2, oprac. A. Bielowski, Lwów 1872, s. 807.

³ Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego (AUJ), fasc. 301.

⁴ Archiwum parafii Zielonki (APZ), *Kronika parafialna*, t. 1, s. 1.

⁵ Tamże, s. 19.

⁶ J. Bulak, *Duchowieństwo parafii Zielonki (1795-1918)*, w: *XLV Międzynarodowe Seminarium Kół Naukowych „Kola Naukowe – Szkołą Twórczego Działania”*, red. M. Gryglik, S. Skiendziul, J.E. Śliczyńska, Olsztyn 2016, s. 45, <https://msknolsztyn.files.wordpress.com/2016/09/tom-1-sekcja-humanistyczna-sekcja-teologiczno-kanonistyczno-familiologiczna.pdf> (dostęp: 17.04.2017).

⁷ Cały proces oddzielania się parafii został, najlepiej jak dotąd, opisany w przytaczanej już kronice parafii: APZ, *Kronika parafialna*, s. 1-6.

które są wymieniane w inwentarzach, przypadły podczas włamania do kościoła w 1846 roku. Przypadkiem ocalały wyłącznie gotyckie paramenty liturgiczne: kadzielnica i łódka⁸, które obecnie znajdują się w Muzeum Archidiecezjalnym w Krakowie.

W Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie jest przechowywany bogaty zbiór wizytacji diecezji krakowskiej, liczący łącznie 121 woluminów z okresu staropolskiego: od końca XVI do końca XVIII wieku. W zbiorach tego archiwum znajdują się akta wizytacji parafii Zielonki: z roku 1598 (w dwóch wersjach: sygn. AVCap 15 oraz AVCap 65), dekrety wizytacji z lat 1601-1605 (AV 4), wizytacja z 1610 roku (AVCap 28), 1618 roku (AVCap 38 oraz AVCap 40), 1629 roku (AVCap 42), 1663 roku (AV 8), 1727 roku (AVCap 61 oraz AV 23), 1748 roku (AV 29 oraz Tabl. Załuskiego 7) i 1783 roku (AV 55)⁹. Akta te nigdy nie zostały opublikowane *in extenso*. Prace dotyczące m.in. Zielonek, z dotąd marginalnym wykorzystaniem tekstów wizytacji, zostały napisane przez Tomasza Markiewicza¹⁰ i Mateusza Wyżgę¹¹. Szerzej z omawianych akt skorzystał Jan Bulak w artykule dotyczącym życia codziennego w parafii Zielonki w XVIII wieku¹².

W poniższej edycji źródłowej zostały zaprezentowane trzy ostatnie z wyżej wymienionych akt, które ukazują stan parafii Zielonki w XVIII stuleciu. W związku z faktem, iż dwie z nich (akta z 1727 i 1748 roku) zachowały się w dwóch różniących się w szczegółach egzemplarzach, w przypisach tekstowych zaznaczono różnice pomiędzy informacjami zawartymi w obydwu rękopisach. Należy zaznaczyć, iż informacje wizytacyjne z 1748 roku umieszczano na kartach w formie tabelarycznego zestawienia danych, jednolity tekst natomiast został zapisany w osobnej księdze. W formie wykazu w pełni zostały zaprezentowane informacje zawarte w Tabelach biskupa Andrzeja Stanisława Załuskiego. Każda ze 140 rubryk została wypełniona odręcznie. Zawierają one informacje dotyczące usytuowania geograficznego wsi, wyglądu i wyposażenia kościoła parafialnego, dane statystyczne, a także wzmianki o różnych wspólnotach wyznaniowych. Tabele biskupa Załuskiego to jedyne źródło spośród omawianych tutaj akt będące rękopisem wykorzystującym drukowany formularz. Prezentowane wizytacje były pisane w większości w języku łacińskim. Wyjątek stanowią inwentarze

---

⁸ APZ, *Kronika parafialna*, s. 18.

⁹ Opisu archiwalnego dokonał Bolesław Stanisław Kumor. Zob. *Katalog mikrofilmów Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*, nr 4, oprac. B.S. Kumor, Lublin 1975, s. 3-14.

¹⁰ T. Markiewicz, *Duchowieństwo dekanatu Skala w świetle wizytacji z 1618 roku*, „Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne”, 94 (2010) s. 79-193.

¹¹ M. Wyżga, *Funkcjonowanie wiejskich ementarzy parafii katolickich w dobie przedrozbirowej na przykładzie dekanatów Nowa Góra, Skala i Proszowice z okolic Krakowa*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, (2014) nr 3, s. 441-461.

¹² J. Bulak, *Duchowieństwo parafii Zielonki (1797-1943)*, w: *Wybrane zagadnienia z dziejów Zielonek i Bibic*, red. J. Bulak, M. Zieliński, Zielonki 2018, s. 74-101.

sprzętów kościelnych, które pisane były polszczyzną z dużą liczbą naleciałości obcojęzycznych oraz ostatnia przedrozbiorowa wizytacja – z 1783 roku, która została napisana całkowicie po polsku z niewielkimi tylko wstawkami łacińskimi, zwłaszcza w cytatach z Pisma Świętego¹³.

Zasady edycji

Edycję tekstu oparto na zasadach podanych w pracy Kazimierza Lepszego *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI w. do poł. XIX w.*¹⁴ We wszystkich wizytacjach rozwinięte zostały skróty zastosowane przez skrybów, jak na przykład „-9”, które rozwijano jako „-us”, czy „S. Anna”, którą zapisano jako „Sancta Anna” itp. Starano się modernizować pisownię w miejscach, w których wymagała tego czytelność tekstu, np. zamieniając niepotrzebne wielkie litery na małe, zmieniając „sz” na „ż” (np. w słowie „łyżka”), „i” na „j” lub „g” („iako” = „jako”; „aienda” = „agenda”), „ij” na „ii” (np. w słowie „Evangelii”), a także dodając znaki diakrytyczne i znaki interpunkcyjne w odpowiednich miejscach. Słowa, które nie zmieniają sensu, a są znakomitymi przykładami zasad piśmiennictwa staropolskiego, pozostawiono bez zmian. Wszystkie przypisy pochodzące od edytorów zostały zapisane kursywą, dla odróżnienia od tekstu źródłowego. W przypisach tekstowych – co zostało już zaznaczone – odnotowywano wszelkie uwagi edytorskie co do samego tekstu źródłowego, natomiast w przypisach rzeczowych (terminologicznych) wyjaśniono słowa lub zwroty, które mogłyby się wydawać niezrozumiałymi dla współczesnego czytelnika, a także podano najważniejsze informacje z życia wspomnianych w źródle postaci historycznych. W nawiasach kwadratowych zostały zapisane numery kart, na których umieszczony jest dany fragment tekstu. W księdze wizytacji z roku 1727 została na odwrót wszyta karta 29/30, przez co archiwista dokonał niepoprawnej paginacji, co zostało poprawione i zaznaczone w przypisie tekstowym. Na tej samej stronie został wspomniany inwentarz kościoła: *Inventarium huius ecclesiae*. Nie został on odnaleziony w Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie, co pozwala domniemywać, że się nie zachował.

*****

1727 r.

AVCap 61, Visitatio archidiaconatus Cracoviensis per illustrissimum et reverendissimum d[om]inum Michaellem de Magna Kunice Kunicki episcopum Arsinoensem, suffraganeum et archidiaconum pro tunc Cracoviensem, annis infrascriptis peracta.

AV 23, Visitatio archidiaconatus Cracoviensis per illustrissimum et reverendissimum d[om]inum Michaellem de Magna Kunice Kunicki episcopum Arsinoensem, suffraganeum et archidiaconum pro tunc Cracoviensem, annis infrascriptis peracta.

¹³ Por. Glemma, *Wizytacje diecezji krakowskiej*, s. 16.

¹⁴ K. Lepszy, *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI w. do poł. XIX w.*, Warszawa 1953.

[27]

Zielonki¹⁵

d[ie] 16 septembris

Villa haereditatis S[acrae] R[aegiae] M[ai]e[t]a[tis], in qua ecclesia parochialis murata tituli Nativitatis B[eatae] V[irginis] M[ariae], iuris patronat[us] Collegii Maioris Almae Universit[at]is Crac[oviensis] consecrata; dies dedicationis celebratur Dominica Ima post festum Nativit[at]is eiusdem B[eatae] V[irginis] M[ariae]^a. Continens altaria tria: 1m[um]¹⁶ maius B.V.M. variis colorib[us] depictum consecratum; 2du[m]¹⁷ ad cornu Epistolae^b in maiori choro s[ancti] Nicolai desuper s[ancti] Caroli Boromei sparsim deauratum, sparsim nigro colore depictum, huius altaris mensa murata, grad[us] lapide[us] unus; 3tium¹⁸ ad cornu Evangelii^c s[anctae] Annae sparsim deauratum et depictum. Ciborium in medio maioris altaris extractum, in quo S[anc]tissim[us] S[acramentum] in pixide argentea fons et intus deaurata asservatur. Renovatio S[acramenti] S[anc]tissimi sit decima quinta die mensis cuiuslibet¹⁹. Baptisterium in medio ecclesiae marmoreum positum, nigri coloris, ad quod gradus lapidis albi unus, continens lebetem aeream in parte dealbatam, fontem non adeo limpidum. Turracula eius aerea deaurata et depicta in superficie crux, sera pensili baptisterium clauditur. Piscina ad cornu Evangelii maioris altaris profunda operculo ligneo obturata. Armariolum ad cornu Evangelii maioris altaris in muro excisum ad quod fores ferreae craticulares, sera fixa claudit[ur]. Olea sacra in vasculis stanneis tribus insimul junctis, anno currenti renovata asservantur. Est et aliud seorsivum vasculum stanneum pro oleo infirmorum. Prope hoc armariolum est camera similiter in muro excisa pro asservandis lampadib[us], fores ejus ferreae in medio craticulares sed non clauduntur. Sacrarium in minori choro a cornu Evangelii muratum ad quod fores ferreae depictae, sera firma fixa et pensili clauduntur. In hoc sacrario mensae binae cum suis armariis sat

[28]

sufficientib[us] pro asservando apparatu, fenestra una, cuius craticulae duae ferreae cum operculo ferreo ex coemeterio, lacunar sacrarii muratum. Scrinium ligneum pro asservandis albis et alio apparatu sera fixa clauditur. Item post fores sacrarii est armarium pro monstratorio et calicib[us] in muro excisum cum forib[us] ferreis sera fixa et pensili optimis claudi[tur]²⁰. Aspensorium parvum marmoreum eundo ex sacrario. In minori choro ante maius altare stalla duo lignea bona. In maiori

^a *Odpust parafialny obchodzony jest w pierwszą niedzielę po święcie Narodzenia Najświętszej Marii Panny, które przypada 8 września.*

^b *Strona Lekcji, czyli strona prawa.*

^c *Strona Ewangelii, czyli strona lewa.*

¹⁵ *W oryginalne słowo zostało zapisane większą czcionką.*

¹⁶ *W oryginalne wylczenia w tekście zostały podkreślone pojedynczą linią, co zaznaczono w tym wydaniu.*

¹⁷ *W oryginalne słowo zostało podkreślone.*

¹⁸ *W oryginalne słowo zostało podkreślone.*

¹⁹ *W rękopisie o sygn. AV 23 zastosowano inny szyk: cuiuslibet mensis.*

²⁰ *W oryginalne autor napisał końcówkę ~tur na wymazanym, poprzednim tekście.*

vero choro scamna bona et sufficientia pro commodo parochianorum. Pavimentum in m[in]ori²¹ choro marmoreum, in medio sepulchrum lapide obturatum ex utraq[ue] parte maioris altaris, et post altare pavimento ex laterib[us]. In maiori choro pavimento ex quadrato lapide, a foribus vero ex laterib[us] sub scamnis in maiori choro pavimento nullum²². Lacunar maioris chori orbiculariter muratum cum parietib[us] sat pulchre depictum. In maiori choro tabulatum ligneum bonum²³. Ambona lignea antiquae structurae. Confessionale unum. Chor[us] ligneus in quo organum octo vocum, aditus ejus ab ecclesia, cuius fores lignae. Item adinstar altaris est mensa, in qua posita est imago s[anctae] Annae, quae est ad deferendum in processionib[us]. In hac ecclesia est confraternitas s[anctae] Annae, quae nullam dotem habet. Fenestrae ecclesiae novae ac integrae maiores et minores numero septem. Valvae ecclesiae duae: Imae a meridie lignae, cum atrio murato in cardinib[us] sera fixa fores atrii sera pensile. 2dae²⁴ ad septentrionem similiter lignae cum atrio ligneo sera fixa et pensili clauduntur. Ecclesia ab extra in suis muris et pertinentiis decera dealbata. Tectum supra minorem chorum ex lateribus, supra maiorem ex scandulis, in medio turricula oblonga valvae. Altera turricula parva in qua signatis, campanile ab occidente ligneum scandulis bene tectum, in quo campanae duae benedictae. Sepimenta coemeterii lignea in parte scandulis spoliata praesertim a domo vicariali. Ossorium in coemeterio ligneum muro ecclesiae innixum, bene tectum. Rector ecclesiae illustris et adm[odum] r[everen]dus m[agnificus] Francisc[us] Kalewski^d s[ancte] t[heologiae] professor, collega maior, eccl[esi]arum coll[egiatae] s[anctae] Annae Cracoviae decan[us]^e, ss.(sanctorum) apo[stolorum] Philippi et Jacobi^f ad Cracoviam

^d *Franciszek Kalewski, philosophiae doctor (dalej: PhD) – studiował sztuki wyzwolone w Akademii Krakowskiej. Nauczyciel różnych przedmiotów, wykładowca Akademii Krakowskiej. Zarówno tam, jak i w strukturach kościelnych pełnił szereg funkcji. Jan Szczepaniak podaje, że pełnił funkcję plebana w Zielonkach od 2 V 1722 do 1734 roku. Zmarł w 1747 roku. (J. Szczepaniak, Duchowieństwo diecezji krakowskiej w XVIII w. Studium prozopograficzne, Kraków 2010, s. 605).*

^e *Od lat 30. XVI wieku do końca wieku XVIII funkcję proboszczów zieloneckich pełnili dziekani kapituły kolegiaty św. Anny. (Por. J. Szczepaniak, Spis prałatów i kanoników kapituły katedralnej oraz kapituł kolegiackich diecezji krakowskiej (XVIII w.), Kraków 2008, s. 95; tegoż, Spis prepozytów i plebanów diecezji krakowskiej (XVIII w.), Kraków 2008, s. 139).*

^f *Kościół pw. św. Filipa i Jakuba został wzniesiony na terenie Kleparza, miasta leżącego na północ od murów miejskich Krakowa. Kościół ten spłonął w 1755 roku (nie po raz pierwszy), został odrestaurowany, a następnie zburzony w 1801 roku, gdy w Krakowie trwała akcja burzenia nierentownych budynków sakralnych. (M. Rożek, Nie istniejące kościoły Krakowa, „Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej”, 33 (1983) s. 113).*

²¹ *W oryginale środkowe litery wyrazu zostały wymazane.*

²² *W AV 23 zmiana szyku: nullum pavimento.*

²³ *W oryginale litery bon... zostały pogrubione.*

²⁴ *W oryginale słowo zostało podkreślone.*

praepositus, qui habet domum plebanalem a tergo ecclesiae ligneam, in qua hypocaustum cum camera et atrio sat sufficientib[us]. Item penes domum plebanalem altera domus pro familia^g. Item granarium bonum. Pecuararia sat sufficientia post granarium. Pomarium plebanale circumcirca sepib[us] obductum. Idem illustris rector

[29]²⁵

fovet vicarium, qui adpraesens est adm[odum] r[everen]dus Jacobus Zrzodliński^h phi[losophi]ae baccalaureus, capellae Lauretanae in ecclesia archipresbiteriali altaristaⁱ, anno 1721mo in festo s[ancti] Martini episcopi, die 11²⁶ novembris ordinat[us] per illustrissimu[m] [Joannem]²⁷ Tarło^j, approbationem et applicationem ad eandem ecclesiam produxit, institutus ad altare anno 1721mo, die Lunae 21 Aprilis^k, qui habet domum ex opposito forium ecclesiae, bonam scandulis tectam, in qua hypocaustum parvum cum camera atrio et culina. Item fovet organarium, qui habet domum a tergo domus vicarialis et salariatur 20 florenis annuatim, qui et cantoris onus suffert. Dos ecclesiae Zielonecensis. 1mo²⁸ habet agros in libro visitationis Kazimirziana^l sufficientier²⁹ descriptos, quorum est in possesi-

^g Tu: dom dla służby.

^h Jakub Albert Zrzodliński (Zrudlinski, Zrodliniski) PhD – ksiądz diecezji krakowskiej, przyjął święcenia prezbiteratu 10 IX 1721, wikariusz w Zielonkach i proboszcz w Łętkowicach, gdzie zmarł w 1748 roku. (J. Szczepaniak, *Katalog duchowieństwa diecezjalnego zestawiony na podstawie krakowskich ksiąg święceń (1646-1789)*, t. 4, Kraków 2009, s. 1347; tegoż, *Spis prepozytów i plebanów*, s. 84).

ⁱ Kaplica św. Wawrzyńca w kościele Mariackim została zbudowana w latach 1423-1441 z funduszy rajcy krakowskiego Marka Noldenfessera. Kaplica zwana jest także kaplicą Mazarakich, od obywateli krakowskich, którzy w XIX wieku uczynili z kaplicy swoje rodowe mauzoleum. (M. Rożek, *Przewodnik po zabytkach i kulturze Krakowa*, Kraków 1993, s. 216).

^j Jan Joachim Tarło herbu Topór PhD, sanctae theologiae doctor (dalej: SThD) – ur. 1658 w województwie sandomierskim, syn Jana i Anny z Czartoryskich, brat Michała Bartłomieja. Po studiach w Krakowie w 1694 roku został mianowany kanonikiem, a po jedenastu latach został archidiaconem krakowskim, a także kanonikiem poznańskim. Profesor teologii w Bydgoszczy (1686-1687) i filozofii w Lublinie (1687-1689). Po dymisji z zakonu jezuitów w 1718 otrzymał biskupstwo kijowskie. 15 III 1723 przeniesiony do biskupstwa poznańskiego, które objął w czerwcu tegoż roku. Tam odbudował zniszczoną katedrę poznańską. Tarło był także asystentem tronu papieskiego. Zmarł 13 VIII 1732 w Wiedniu. (P. Nitecki, *Biskupi Kościoła w Polsce w latach 965-1999*, Warszawa 2000, s. 444; *Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy 1564-1995*, oprac. L. Grzebień, Kraków 1996, s. 683).

^k Tlum. W poniedziałek.

^l Chodzi o wizytację prepozyta tarnowskiego Krzysztofa Kazmierskiego przeprowadzoną za rządów biskupa krakowskiego Jerzego Radziwiłła w 1598 roku. (Zob. Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie (AKMKr), AVCap 15, s. 24).

²⁵ W oryginale, na skutek złego wklejenia karty, strona oznaczona jest jako 30.

²⁶ W AV 23: undecima.

²⁷ W AV 23 zapisano także imię: Joannem.

²⁸ W oryginale słowo zostało podkreślone.

²⁹ W oryginale ostatnia litera zamazana przez kleks.

one. Item³⁰ habet decimam manipularem ex agris praedialib[us] Marszowiec^m dictis. Item³¹ habet aliam decimam manipularem ex agris praedialibus et cmethonalibus villae Magnae Garlicaⁿ. *Item³² habet decimam manipularem ex agris praedialibus et cmethonalibus villae Pękowice^o alternatim cum parocho Giebulthoviensi^p. Pro confessione paschali numerantur personae circiter 800. Ad parochiam pertinent villae Zielonki, Tonie, Bibice, Witkowice, Górka, Garlica, Wola Zacharyaszowska et Pękowice. Inventarium huius ecclesiae videatur folio...

Decretum reformationis

Quemadmodum in ante crevit augmentu[m] cultus Divini in ecclesia parochiali Zielonecensi, ita et adpraesens sub regimine illustris et adm[odum] r[everen]di Francisci Kalewski s[anctae] t[heologiae] profess[oris] et crescere non desinit. Proinde solummodo annuitur, quatenus pulveres in maiori choro ecclesiae intra scamna existens saltim pavimento ligneo tegantur. Fons baptismalis mundius servetur. Minister ecclesiae diligenter circa apparatus ecclesiasticum et sobri[us] habeat[ur]. Decima manipularis ex praedio villae Pękowice utrum pars quae nunc percipitur tantum an vero integra, assistente sibi iure communi administrationis sacra[men]t[orum] suae ecclesiae debeatur diligens discussio ad tollendum ambiguitatem etiam litigiosa, prout decreto immediatae visitat[i]onis iniunctum fuerat, adhibeatur. Et quoniam decima ex agro Biechowa^q vocitata in villa Zielonki sito, similiter ex molendino Rozdziałowskie^r dicto nemini extraditur nec ulla gratitudo intuitu administrationis sacramentorum exhibet[ur], recomendatur, ut eandem [decimam]³³ assistente sibi iure communi requiratur, cathalogum

^m *Marszowiec – wschodnia część wsi Zielonki, zwana wcześniej także Idzikowicami. W XVIII wieku Marszowiec był własnością królewską.* (W. Bukowski (red.), *Marszowice*, w: *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, cz. 4, z. 1, Kraków 2006, s. 166; dalej SHG).

ⁿ *Garlica – wieś leżąca na północ od Zielonek. Część należała do krakowskiej kapituły katedralnej, zaś część była własnością szlachecką. Dziś dzieli się na Garlicę Murowaną i Duchowną.* (Z. Leszczyńska-Skrętowa, *Garlica Dolna*, w: SHG, oprac. J. Laberschek, Z. Leszczyńska-Skrętowa, F. Sikora, J. Wiśniewski, cz. 1, z. 4, Wrocław 1986, s. 707-709).

^o *Pękowice – wieś leżąca na zachód od Zielonek. Własność szlachecka.* (*Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, red. F. Sulimierski, B. Chelbowski, W. Walewski, t. 8, s. 36-37; Warszawa 1880-1914; dalej SG).

^p *Giebułtów – wieś leżąca na północny-zachód od Zielonek, z własnym kościołem parafialnym. Tamtejsza parafia graniczy z Zielonkami w podzielonych na pół Pękowicach.* (Z. Leszczyńska-Skrętowa, *Giebułtów*, w: SHG, cz. 1, z. 4, s. 726-730).

^q *Na obecnym etapie badań nie potrafimy określić, gdzie znajdowała się ta ziemia.*

^r *Rozdziałowskie – część wsi Zielonki, zlokalizowana przy drodze głównej prowadzącej do Krakowa, niedaleko (ówczesnej) wsi Prądnik Biały. Oprócz zabytkowego młyna stojącego nad rzeką Białuchą (Prądnikiem) znajduje się tam kapliczka z 1646 roku.*

³⁰ *W oryginalne słowo zostało podkreślone.*

³¹ *W oryginalne słowo zostało podkreślone.*

³² *W oryginalne słowo zostało podkreślone.*

³³ *W oryginalne skrót: Xmam.*

confirmatorum parochianorum tempore connota[ti]onis pro confessione paschali organario conscribere demandet caetera zelo et nitori reliquuntur. R[everen]dus vero vicari[us] doctrinam catechisticam diebus Dominicis prout consuevit non intermittat. Diem nativitatis infantum in libro baptisatorum annotet. In quorum fidem et[c] datum ut supra.

1748 r.

Tabl. Zał. 7, Tabellae ecclesiarum. Decanatus: Prossoviensis, Plesnensis, Ropczycensis, Strzyzoviensis, Scalensis et Vitoviensis.

Zielonki, 20 Julij³⁴.
Villa Zielonki.

[nr 83]

Tabella eorum, super quibus in visitatione inquirendum est.³⁵

Oppidum seu villa: Villa Zielonki S[acrae] Raegiae Maiestatis.

Archidiaconatus: Cracoviensis.

Officialatus: Cracoviensis.

Decanatus: Skalensis.

Palatinatus: Cracoviensis.

Terra seu Districtus: Cracoviensis.

Capitaneatus: Cracoviensis.

Oppidum vicinum versus Orientem: Słomniki^s duobus milliaribus.

Versus meridiem: Cracovia metropolis uno milliari.

Versus occidentem: Oppidum Nowa Góra^t tribus milliaribus.

Versus septemtrione[m]: Oppidum Skała^u duobus milliarib[us].

Distantia Cracovia: Uno milliari.

Distantia Kielciis: Quindecim milliaribus.

Distantia ab Officio Foraneo: Duobus milliaribus.

^s Słomniki – miasto królewskie leżące na północny wschód od Zielonek nad rzeką Szreniawą, graniczą z nim Brańczyce (Brończyce), Kępa, Niedźwiedź, Prandocin i Łaganowice. (Z. Leszczyńska-Skrętowa, Brańczyce, w: SHG, cz. 1, z. 4, s. 208).

^t Nowa Góra – wieś (do I wojny światowej miasto) leżąca na zachód od Zielonek. Król Władysław Jagiello nadał ją kasztelanowi krakowskiemu Janowi z Tęczyna wraz z wsiami. (F. Sikora, Góra Nowa, w: SHG, cz. 1, z. 4, s. 828-829).

^u Skała – miasto na północ od Zielonek nad rzeką Prądnik. Własność księcia krakowskiego Bolesława Wstydliewego, który ofiarował ją dla zakonu sióstr klarysek przybyłych z Zawichostu (województwo sandomierskie). (J. Laberschek, Grodzisko, w: SHG, oprac. J. Laberschek, Z. Leszczyńska-Skrętowa, F. Sikora, cz. 2, z. 1, Wrocław 1989, s. 72).

³⁴ W oryginalne data podkreślona dwukrotnie.

³⁵ W oryginalne fraza wydrukowana nad tabelą, powiększoną czcionką.

Ecclesia: Tota murata, in minori choro tabulatum muratum in maiori ligneum.

Erectio: Non est, et libris tantum retaxationum beneficiorum iura conquiruntur.

Titulus: Nativitatis B[eatissi]mae Mariae Virginis.

Consecratio: De consecratione, quo anno fuerat consecratio non constat, tamen ex visitationibus tam Oborsciana, qua[m] Kazimirsciana scribunt esse consecratam.

Dies dedicationis: D[omi]nica prima post festum Exaltationis S[an]ct[i] Crucis^v.

Iuspatronatus: Collegii maioris Univeritatis Cracovien[is].

Altare maius: B[eatissi]mae Virg[inis] Mariae Assumptae, mensa lapidea consecrata. Ligneum in parte deauratum, in parte depictum novum a[nn]o 1728 consecratum.

Ciborium: Ligneum arte sculptore laboratum in partibus deauratum et in parte depictum, in quo conservatur S[anctis]s[i]mu[m] Sacramentum in pixide argentea.

Lampas ante S[anctissimum] S[acra]m[ent]um: Tempore devotionis solet ardere.

Olea sacra: Conservanti in pariete chori minoris a parte Evangelii occlusa cratula ferrea, in vasculis stanneis simul iunctis.

Reliquiae: Non reperiuntur.

Indulgentiae: Reperiuntur et indulto Romano a[nn]o 1741 Romanorum obtentae ad decenniu[m] indulgentia plenaria pro festo Nativitatis B[eatissi]mae V[irginis] Mariae tum pro sex festitatibus B[eatissi]mae septem annorum et totidem quadragenae, et ab officio admissae.

Altaria collateralia: Duo. A parte Evangelii ligneum s[anctae] Annae in parte deauratum in parte depictum cum mensa lapidea depictum, altera vetus s[ancti] Nicolai ex parte epistolae.

Imago gratiosa: Non reperitur.

Sacrarium: Muratum a cornu Evangelii cum armariis pro supellectili ecclesiastica fenestra una cum craticula ferrea et cum porta bene occlusa ferrea.

Inventarium rerum sacrarum: In seorsivo Registro productum.

Tabella obligationu[m]: Non reperitur.

Anniversariorum: Nulla anniv[e]rsa[ria].

---

^v *Rocznica poświęcenia kościoła obchodzona była w pierwszą niedzielę po święcie Podwyższenia Krzyża, które przypada na 14 września. Należy zwrócić uwagę na niezgodność z wizytacją z 1727 roku, gdzie napisano, iż dies dedicationis obchodzi się w niedzielę po Święcie MB Siewnej (8 IX). Faktycznie dzień ten obchodzony był w niedzielę po 14 IX i zwyczaj ten praktykowano jeszcze w latach 40. XX wieku.*

Divinorum officioru[m]: Quolibet festo est D[omi]nica matutinum, post corona[m] s[anct]ae Annae tum etiam de Immaculata conceptione B[eatae] V[irginis] Mariae officium festis contio in d[omi]ni[c]is cathedra et missa conventualis.

Confessionalia: Unum in choro maiori ligneum commodum.

Scamna: Ligna vetera tam in maiori choro quam in minori.

Liber baptizatorum: Ab a[nn]o 1655 sine defectu ad a[nnum] 1703; in 2do ab anno 1703 ad a[nnum] 1744 sine defectu; 3tio ab a[nn]o 1745 ad a[nnum] [1]748 ad[que] 15 Julii sine defectu.

Copulatorum: Ab a[nn]o 1656 ad a[nnum] 1706; in 2do libro ab a[nn]o 1707 ad a[nnum] 1744; in 3tio ab a[n]no 1745 ad a[nnum] 1748 ad[que] 14 Julii.

Mortuorum: In primo libro ab a[nn]o 1714 ad a[nnum] 1744 sine defectu; in 2do ab a[n]no 1745 ad a[nnum] 1748 ad[que] 16 Julii sine defectu.

Fundamenta ecclesiae: Murata et iam circumducta muro vulgo skarpa.

Parietes: Murati in minori choro misteriis B[eatissi]mae depicti.

Fenestrae: Tres in minori choro et tres in maiori ex parte occidentali omnes integra in plumbo.

Fornix: Non est.

Tabulatum: Assericium in maiori choro non depictum in minori latericium seu muratum.

Pavimentum: In minori choro marmoreum, in maiori partim ex lapide quadrato, partim latericium.

Portae: Duae una maior ab occidente cum ligneis foribus et seris pensilibus altera minor a parte meridionali cum foribus ligneis.

Porticus: Duae ante minorem portam et ante maiorem lignae scanduli tectae.

Tectum: Ex scandulis bonum in maiori choro in minori vero tegula tectum.

Turricula cum campana: Ligna vetus et in alio loco pro campana est constructum tectum, nam haec turricula ob vetustatem non potest sustinere campanam.

Campanile: A parte ecclesiae ligneum assericium indiget reparatione.

Campanae: [D]uae, maior et minor dicuntur esse benedictae in maiori e[st] effigies crucifixi et B[eatissi]mae V[irginis] Mariae et s[anctorum] Stanislai et Adalberti 1616 comparatae, in minori Beati Joannis Cantii 1723 a[nn]o comparatum.

Caemeterium: Sepimentis assericis circumductum et scandulis in parte tectum.

Ossuarium: A parte parietis eccl[esi]ae ligneum ex operibus scandulis tectum.

Sumptus fabricae: Non sunt. Tantum ex proventibus parochiae.

Villae ad parochiam: Septem. Zielonki, Tonie, Pękowice de una parte, Garlica, Wola Zacharyaszovska, Bibice, Witkowice et Górka.

Confessi pro paschate: Nongenti octaginta unus.

Missio: De missione non constat.

Domus rectoris: Lignea post eccl[esi]am a parte septentrionali commoda scandulis tecta.

Vicariorum: Distincta domus vicarialis a facie eccle[si]ae a parte occidentali eccl[esi]ae commoda, scandulis tecta intus in parte parietum indiget reparatione.

Praebendariorum: Non est.

Concionatoris: Non est.

Promotoris Confraternitatis: Non est.

Organarii: Extra coemeterium lignea scandulis tecta in parte indiget reparatione.

Cantoris: Non est.

Magistri Scholae: Non est.

Sacristiani: Non est.

Domus pro familia: Est a parte distinctim in domo rectoris commoda scandulis contecta intus etiam indiget reparatione.

Stabularium vulgo obora: Iunctim pro domo famulae ligneum in parte maiori reparatum de novo.

Equile: Ligneum scandulis contectum, commodum.

Horreum: Unum commodum, non indiget reparatione.

Granarium: Supra equile ligneum scandulis tectum et pro frumento commodum.

Pomarium: Est districtum a domo rectoris in adeo amplum arboribus tamen fructiferis plenum.

Hortus olitorius: Insimul cum pomario coniunctus, sulcorum 28.

Apiarium: Alvearia reperiuntur tria.

Columbarium: Non est.

Praedium: Non est.

Subditi seu inquilini: Sunt septem. Un[us] in septimana duos dies laborat, alii vero per unum pedester.

Agri: In libro visitationum seorsim descripti^w.

Prata: Est pratum exiguum sed saepe cessius aquis circumfunditur.

Sylva: Non est.

Stagna Piscinae: Non sunt.

Molendinum: Non est.

Propinatio: Est et percipit 200 florenos arendae³⁶ curialis³⁷ tenet et propinationem praedialem in Zielonki esse tenentarius.

Census: Non reperiuntur.

Decima manipularis seu missalia: Decimae vero ex villa Tonie et sunt tribus ex agris praedialibus tantum. 2do ex mediis agris curialibus villae

^w Por. AV 29, s. 99v lub czytaj poniżej, w niniejszej edycji.

³⁶ W oryginalne pierwotnie zapisano ab arendatore, co następnie przekreślono i zmieniono na arendae.

³⁷ W oryginalne wyraz poprzedni poprawiony w sposób nieczytelny.

Zielonki, ita quibusdam hortulanis. Ex curia Pękovien[si] ex illis agris, qui sunt adjacentes illorum et ex villa Garlica Nobilis.

Decima pecuniaria: Decimam peccuniarum ex villa Bibice florenos 160 percipit.

Legata: Nulla sunt adpraesens.

Inventarium oeconomicum: Seorsive descriptum.

Proventus annuus praeter propter: Mille ducentos florenos computando cum expensis, quae sunt notabiles.

Decima mensae episcopalis: Nulla.

Decima in parochia: Ex Górká ill[ustrissi]mi suffrag[anei] Cracovien[sis], ex Tonie et Witkowice ad ill[ustrissi]mu[m] cap[itu]lu[m] Crac[oviense], ex Zielonki ad praep[os]ituram s[ancti] Stephani, ex Pękowice ad Giebułtów, ex Wola Zacharyaszowska ad vicarios arcenses^x.

Intra annum baptizat[orum]: Hoc est a[nn]o 1747 reperiuntur in libro metrices 66.

Desponsati: Hoc est a[nn]o 1747. 11.

Sepulti: Hoc est a[nn]o 1747. 38.

Adulti masculi: 471.

Adultae faeminae: 306.

Infantes masculi: 206.

Infantes faemellae: 188.

Monasteria virorum: Non sunt.

Monasteria monialiu[m]: Non sunt.

Capellae: Capella una reperitur in Witkowice murata sub titulo s[anctae] Mariae Magdalenae pertinet ad peraug[ustum] cap[itu]lu[m] Crac[oviense] uti villa praestimonialis.

Oratoria privata: Non sunt.

Ecclesiae ritus graeci: Non sunt.

Fana dissidentium: Non sunt.

Synagoga Judaeorum: Non sunt.

Graeco uniti: Non sunt.

Schismatici: Non sunt.

Judaei: In Zielonki quatuor in arenda braxatoriarum et in Garlica Nobilium quinque.

Luterani: Non sunt.

Calvinistae: Non sunt.

Rector ecclesiae: Ill[ust]ris et adm[odum] r[everendus] Adalbertus Grzymała^y sa[nct]e th[eolog]i[a]e doctor et prof[essor] collega maior.

^x Tu: wikariusze katedry krakowskiej na zamku wawelskim.

^y Wojciech Ludwik Grzymała PhD, SThD – ur. 1672 w Tracku, uczył się w Reszlu, studiował w Akademii Krakowskiej. Pełnił szereg funkcji kościelnych i naukowych w Akademii Krakowskiej (m.in. dziekan wydziałów Teologicznego i Filozoficznego). Proboszcz w Zielonkach (31 II 1735-1752). Zmarł 21 V 1767 (Szcześniak, *Duchowieństwo diecezji krakowskiej*, s. 593).

Aetas: Annos 51.

Origo: Ex palatinatu Cracoviens[i] districtu Biecenisi de genere nobili.

Ordinatio: Ordinatus ad presbyteratum a[nn]o 1735 ab ill[ustrissi]mo Michaelo Kunicki^z suff[raganeo] Crac[oviense].

Assecutio beneficij: Institutus etiam a[nn]o 1735 ad hocce beneficium.

Educatio in seminario: Tempore ordinationum.

Studia in seminario: Humaniora tractavit Crosnae apud PP. Soc[ietas] Jesu, theologiam et philosophiam in Universitate Crac[oviensi].

Beneficia: Decanus s[anctae] Annae, custos s[ancti] Georgii in arce Cracovien[s]i et curatus in Zielonki, quae beneficia sunt incorporata ad Universitatem Cracovien[sem].

Approbatio: Approbatus anno 1747 ad decursum trium annorum.

Recollectiones: Tempore ordinationum explevit.

Congregatio decanalis: Solet adesse vel per[sonali]te[r], vel per vicarium.

Residentia: Juxta ordinationem ill[ustrissi]mi olim Petri Tomicki^{aa} in Collegio Maiori Universitate Cracoviensis.

Libri: Non sunt annexi ad eccl[esi]am, iam autem graduale, antiphonarum et alii pro commodo cantus eccle[si]ae reperiuntur.

Subsidiu[m] charitativu[m]: Annuatim solvit per duas rathas florenos 51 et g[rossos] 20 alias pro una ratha flor[enos] 25 et gros[sos] 25.

^z *Michał Kunicki herbu Bończa – ur. 7 X 1698 w Czulicach koło Chełmna. Od 23 X 1726 biskup sufragan i oficjal generalny w Krakowie. Kunicki pracował w parafii pw. Wniebowzięcia NMP w Książnicach i parafii pw. św. Katarzyny Dziewicy i Męczennicy w Drużbakach Dolnych. Kanonik prebendy Gorecka (Górka), prebendy Dojazdowska (Dojazdów), prebendy Raciborska (Raciborowska). Kustosz sandomierski (5 IX 1725-1751), kantor wiślicki (9 IV 1750-1751). Zmarł 9 XI 1751. (Szczepaniak, *Katalog parafii*, s. 2; tenże, *Spis prałatów i kanoników*, s. 13, 16, 21, 30, 47; tenże, *Spis prepozytów i plebanów*, s. 154, 233; tenże, *Nekrologium. Księga diecezji krakowskiej zmarli w latach 1749-1810*, Kraków 2010, s. 99).*

^{aa} *Piotr Tomicki herbu Łódzia juris utriusque doctor (dalej: JUD) – ur. 1464 w Tomicach pod Stęszewem, syn Mikołaja i Anny Szamotulskiej. Uczył się w szkole katedralnej w Gnieźnie, na uniwersytetach w Lipsku i Wiedniu oraz Akademii Krakowskiej, gdzie uzyskał bakalaureat w 1490 roku, a trzy lata później magisterium sztuk wyzwolonych. Studiował także w Bolonii, gdzie uzyskał stopień doktora obydwu praw. Po ukończeniu studiów został kanclerzem kardynała Fryderyka Jagiellończyka, a po jego śmierci biskupa poznańskiego Jana Lubrańskiego. Był sekretarzem na dworze króla Zygmunta Starego. Wyświęcony na prezbitera w 1511 roku. Od 1514 roku biskup przemyski, od 1520 – poznański, a od 1524 – krakowski. Po śmierci Jana Łaskiego w 1531 roku Tomicki odrzucił stolicę prymasów, którą zaproponował mu król. Wybitny humanista (korespondował z Erazmem z Rotterdamu), mecenas (wybudował murowane dwory biskupie m. in. w Kielcach i Bodzentynie), opiekun braci studenckiej (utworzył na Akademii w Krakowie Katedrę Prawa Rzymskiego). Erygował kolegiaty w Bobowej i Krakowie, a także kilka nowych parafii, np. w Siedlcach. W 1529 roku na jego polecenie opracowano Księgę dochodów diecezji krakowskiej, tzw. Acta Tomiciana. Zmarł 29 X 1535 w Krakowie i pochowany został w katedrze na Wawelu, w ufundowanej przez siebie kaplicy św. Tomasza Kantuarijskiego. (B.S. Kumor, *Dzieje diecezji krakowskiej do roku 1795*, t. 1, Kraków 1998, s. 511-512; Nitecki, *Biskupi Kościoła*, s. 451-452).*

Vicarii: Vicarius unus fovet per applica[tio]nem et est adpr[aes]ens r[everendus] Stanislaus Antosowicz^{ab}, qui immediate, tempore hujus visitationis, fuerat pariter per applica[tio]nem penes eccl[esi]am in Goszcza^{ac}.

Praebendarii: Non sunt.

Promotor confraternitatis: Non sunt.

Concionator: Tum rector eccl[esi]ae, tum vicarius.

Organarius: Mathias Konieczkiewicz post mortem patris iam per sex annos commorat, sobrius et diligens in officiis ecclesiasticis.

Cantor: Non est.

Magister scholae: Non sunt.

Sacristianus: Non est.

Vitrici seu provisosores: Non sunt.

Scholares: Aliqui reperiuntur in villa, quos informat organarius.

Devote seu eremitae: Non sunt.

Obstetrices: Reperiuntur in villis ad parochiam sex, quae sunt instructae proferre formam baptismi in necessitate.

Hospitale: Non est.

Fundatio: Non est.

Pauperes: Reperiuntur non, nulli in villis.

Ecclesia hospitalis: Non est.

Capellanus: Non est.

1748 r.

AV 29, In nomine Domini. Amen. Visitatio ecclesiarum parochialium, praebendarum, capellarum, hospitalium, confraternitatum, nec non beneficiatorum in decanatu Scalensis foraneo, dioecesis, archidiaconatus et officialatus Cracovien[sis] existentium, ex speciali mandato celsissimi principis excell[entissi]mi illus[trissi]mi et reve[ren]d[iss]imi domini, d[omini] Andreae Stanislai Kostka comitis in Załuskie Załuski, dei et Apostolicae Sedis gratia episcopi Cracoviensis ducis Severiae, per me, Andream Nehrebecki STh. doctorem, insignis colle[gi]ae Sandomiriensis canonicum et scholasticum Scarbimiriensem delegatum et deputatum extraordinarium visitatorem. Anno Domini 1748 die 23 mensis aprilis inchoata ac successive anno eodem 1748 die 24 decembris finita.

^{ab} Stanisław Antosowicz (Antaszewicz, Antosowicz) – ur. 1681 w Krakowie, od 20 XII 1710 roku pełnił posługę wikarego w kościele parafialnym pw. Wszystkich Świętych w Goszczy. (J. Szczepaniak, *Katalog parafii i duchowieństwa diecezji krakowskiej 1748*, Kraków 2006, s. 86).

^{ac} Goszcza – wieś leżąca na północny-wschód od Zielonek nad rzeką Goszczą (prawy dopływ Szreniawy) będąca w posiadaniu kapituły krakowskiej. (J. Laberschek, *Goszcza*, w: SHG, cz. 1, z. 4, s. 811).

[97v]

VILLA ZIELONKI³⁸

Status modernus ecclesiae parochialis in villa Zielonki die 21 Julii anno 1748 descriptus³⁹.

Ecclesia parochialis in villa S[acrae] R[aegiae] Maiestatis Zielonki sita, murata, supra minorem chorum tegula, supra maiorem scandulis contacta, testudineata in minori choro, in maiori tabulatum asseritium bonum. Ex visitationibus Casimirsciana et Oborsciana constat, quod sit consecrata, ac ex signis antiquis, alias zacheuszki^{ad} in pari-

[98]

etibus depictis. Haec ecclesia est tituli Nativitatis B[eatissi]mae Mariae Virginis, dies dedicationis hujus ecclesiae celebrari solet dominica prima post festum Exaltationis Sanctae Crucis. Ius praesentandi ad eandem vigore donationis illius seu incorporationis per r[evere]nd[issi]mum capitulum Cracoviense de anno 1531, die veneris 23. Junii factae, et per ill[ust]r[issi]mum olim Petrum Tomicki episcopum Cracoviensem, Regni Poloniae vicecancellarium approbatae, spectat ad collegium maius Universitatis [Studii] Generalis Cracoviensis, quae ecclesia dicitur esse incorporata decanatu ecclesiae collegiatae sanctae Annae Cracovien[sis]. In hac ecclesia altare maius B[eatissi]mae Mariae Virginis ligneum, mensam habens muratam, consecratam, in anno 1728 constructum, arte partim arcaria, partim sculptorea efformatum et depictum, cum ciborio ligneo depicto, in quo Sanctissimum Sacramentum in pixide argentea, intus tantum et circa labia deaurata, operculo simili, cruce parva insignito, ac vesticula sericea obsito clausa, asservatur. Est et ad aliud vasculum argenteum pro deferendo Sanctissimo ad infirmos. Lampas coram eodem Sanctissimo tantum tempore devotionis solet ardere. Altare secundum in maiori choro a parte Evangelii ligneum de novo constructum et depictum ac in parte deauratum. Imago sanctae Annae, mensa eiusdem altaris murata consecrata, huic altari adstant statuae sancti Casimiri et beati Joannis Cantii. Altare tertium, ex opposito huius, sancti Nicolai episcopi

[98v]

et desuper sancti Caroli Boromaei imagines praeseferens, pariter ligneum, cum mensa consecrata, murata, gradus ad haec altaria de lapide comparati. Baptisterium in medio ecclesiae de marmore nigro efformatum, super lapideo gradu locatum, in quo lebes aeneus dealbatus intus, cum aqua benedicta, operculo aeneo, antiquus⁴⁰ deaurato tegitur, ac sera pensili clauditur. Piscina post maius altare reperitur. Olea sacra ad cornu Evangelii maioris altaris, in armariolo in muro excusso, craticula ferrea ac clusura proviso, in vasculis tribus stanneis simul

^{ad} *In. krzyże apostołskie. Ryte, malowane, drewniane lub metalowe krzyże przytwierdzone do ścian kościoła, w miejscach, które podczas konsekracji (tzw. dedicatio) namaścił biskup.*

³⁸ *W oryginalne wyrazy zostały wyróżnione bardzo dużą czcionką.*

³⁹ *W oryginalne wyraz został wyróżniony dużą czcionką.*

⁴⁰ *W oryginalne: antiquius.*

iunctis, continentur. Pavimentum ecclesiae in maiori choro partim de lapide secto, partim lateritium, in minori autem marmoreum. Ambona seu suggestus in maiori choro ligneus, antiquus, penes quem confessionale, scamna lignea ex utraq[ue] parte, colore rubro depicta. Chorus musicus ligneus supra portam maiorem ecclesiae, in quo organum maioris formae alias pozytyw^{ae}, vocum octo, noviter reparatum, adinvenitur. Sacrarium in maiori choro a parte Evangelii muratum, concameratum, ferreis foribus, *rubro colore depictis, clauditur⁴¹, in quo sunt mensae duae cum armariis et armariolis antiquioribus⁴², pro asservanda supellectili ecclesiastica ac armarium pro asservanda argenteria. Fenestrae in ecclesia hac octo, fores alias valvae ad ecclesiam duae, primae maiores a meridie cum porticu murata, sera tam fixa, quam pensili provisae, secundae ad septemtrionem similes cum atrio seu porticu murata. Coemeterium sepimentis asseritiis circumductum. Ossarium in coemeterio intra parietes muratos ecclesiae, ligneum, scandulis novis coniectum. Campanile ab occidente, asseribus veterioribus obductum, reparatione indiget

[99]

in hoc campanili reperiuntur campanae duae, maior et minor. Maior 1616 [anno] cum effigiebus crucifixi Domini, sancti Stanislai et sancti Adalberti, minor 1723 [anno] beati Joannis Cantii ex aere fusae dicunturq[ue] esse benedictae. Item est in summitate tecti ecclesiae campanula parva alias signans in turricula deformi, crucem inflexam habenti, lamina ductili in sua summitate coniecta. Haec ecclesia habet confraternitatem sub titulo sanctae Annae, sed absq[ue] dote, tantum ex devotione populi, corona de eadem sancta Anna diebus festis solet decantari, respectu cuius confraternitatis sunt⁴³ indulgentiae pro festo sanctae Annae plenariae^{af}. Item aliae indulgentiae seorsim anno 1741 [anno] pro festo titulari Nativitatis B[eatissi]mae Mariae Virginis pariter plenariae, ac pro festis quatuor eiusdem B[eatissi]mae septem annorum et totidem quadragenarum huic ecclesiae a Sa[ncta] Sede Apostolica concessae. Ordo devotionis talis observari solet, diebus dominicis et festis, matutinum, quo finito corona de sancta Anna vel officium parvum de B[eatissi]ma Maria Virgine decantatur, tandem contio vel cathedismus praedicatur ac missa conventuali devotio continuatur. Sub hac parochia extat in bonis praestimonialibus r[evere]nd[issi]mi capituli Cracoviensis

^{ae} *Pozytyw, czyli przenośne organy, stosunkowo małe, wyposażone w piszczałki i klawiaturę, czasem także i pedal.*

^{af} *Odpust bractwa obchodzony we wspomnienie św. Anny, które przypada na 26 lipca. Można go było uzyskać po uprzednim wpisaniu się do bractwa, przystąpieniu do spowiedzi i komunii św. i odśpiewaniu specjalnej koronki. Członkowie bractwa ponadto mieli za zadaniełożyć datki na światło do kościoła i specjalne ubiory brackie. W każdy wtorek sprawowano mszę z funduszu bractwa za fundatorów, podobnie raz w miesiącu i podczas Suchych Dni odprawiano mszę za zmarłych z bractwa. Specjalne nabożeństwa odprawiano także w Dzień Poświęcenia Kościoła i we wtorek po Suchych Dniach (APZ, *Xiązka bracka św. Anny w Zielonkach*, R. P. MDCCLXXXV, s. 1).*

⁴¹ *W oryginale autor napisał te frazy na wymazanym poprzednim tekście.*

⁴² *W oryginale: antiquioribus.*

⁴³ *W oryginale wyraz dopisany później.*

Witkowice dictis, capella murata sub titulo sanctae Mariae Magdalenaе. Rector huius ecclesiae est ill[ust]ris et adm[odum] r[evere]ndus Adalbertus Grzymała in Universitate G[enera]li Cracoviensi s[anctae] th[eologi]ae doctor et professor, collega maior, ecclesiarum collegiatarum s[ancti] Georgii in arce custos et sanctae Annae

[99v]

Cracoviae decanus, annorum 51, ordinatus ad sacrum presbyteratus ordinem anno 1735. Institutus ad hocce beneficium in Zielonki a[nn]o 1735, die Iovis 31, mensis Martii, in officio v[enerabilis] consistorii g[e]n[er]alis Cracoviensis. Haec beneficia ut pute custodia, decanatus ac parochialis, sunt incorporata Academiae Cracoviensi.

Proventus ecclesiae in Zielonki⁴⁴

Haec ecclesia habet pro dote: primo agros plebanales in duobus locis positos, et quidem in primo loco unum stadium post hortum plebanalem, inter viam ad villam Tonie, et agrum possessionis r[evere]nd[issi]mi capituli Crac[oviensis], in secundo loco habet agrum de praedio Zielonecensi regali, Marszowiec dicto, per Serenissimum Augustum II Regem Poloniae, ecclesiae huic vigore privilegii Varsaviae die 25, Junii anno MDCC, regni vero illius anno III datati et ad acta castris Cracovien[sis] sabbato post dominicam Conductus Paschae 1704, per oblatam porrecti, donatum, qui ager a septemtrione est contiguus horto plebanali, pretenditurq[ue] inter fluvium Prądnik ab occidente et ab oriente inter prata praestimoniorum peraugusti capituli Cracovien[sis] Zielonecen[sis] et Witkowicen[sis], in longum ad quatuor stadia ovaliter, in latum vero ad medium stadium in villa Zielonki dicta iacen[tes], quae descriptio quo ad situationem agri huius ex privilegio suprascripto est desumpta. Item habet pratum inter campos Witkowicenses et Zielonecenses

[100]

iacens, sed propter crebras illius inundationes, parvum fructum feni de illo colligit. Item habet decimas manipulares, primam ex agris omnibus praedialibus villae Tonie, quam actualiter percipit in manipulis, et propriis curribus curialibus ad horrea plebanalia conducitur. Notandum, quod haec decima in commutationem agrorum intra fines villae Tonie consistentium, quae ecclesia Zielonecensis inante possidebat, per r[ever]ndum capitulum Cracovie[nse] vigore compromissi in anno 1694 die 30 Octobris, ut instrumentum publicum legalis Alberti Krzyżanski⁴⁵ notarii apostolici edocet, ecclesiae huic parochiali est cessa ac applicata. Alteram

⁴⁵ *Wojciech Krzyżański – kapłan diecezji krakowskiej. Był proboszczem w Lipnicy Wielkiej, a także prepozytem św. Jakuba na krakowskim Kazimierzu. 10 XII 1700 roku mianowany na kancelarza kancelarii katedralnej przez sufragana krakowskiego Kazimierza Lubińskiego. Zmarł przed 1749 rokiem.* (Szczeplaniak, *Spis prepozytów i plebanów*, s. 323; Kumor, *Dzieje diecezji krakowskiej*, t. 1, s. 568).

⁴⁴ *W oryginalnej frazie wyróżniona większymi literami, a także wyśrodkowana.*

habet decimam, quam pariter in manipulis percipit de medietate praedii regalis in Zielonki Marszowiec dicti, quae similiter per curiam dictam Marszovicensem ad horrea plebanalia conduci solet. Tertiam decimam percipit ex praedio capitulari Zielonecensi integram et ab uno cmethone, qui pro nunc Małek^{ah}, nuncupatur, et haec pariter ad horrea plebanalia curribus eiusdem curiae et cmethonis convehitur. Quartam similiter habet decimam et actualiter eandem percipit a hortulanis villae Zielonki, qui habent agros exdivisos ex agris curialibus praefati praedii regalis, ac ipsam iidem hortulani ad horrea plebani comportant, vel convehunt, quintam percipit decimam in manipulis ex medietate praedii villae Pękowice ex illis agris, alias, qui sunt adiacentes agris Zielonecensibus.

[100v]

Sextam itidem decimam percipit in manipulis ex agris villa Garlica possessionis nobilium et a subditis eorundem. Item habet decimam ex agris praedialibus et scultetialibus, /ut visitatio Oborsciana possessionem probans adnotat^{ai}/ manipularem in villa Bibice, sed ad praesens non nisi florenis 160 redimitur. Item habet pomarium prope coemeterium et domum plebanalem cum aliquibus arboribus fructiferis, in quo etiam extat hortus olitorius. Item apiarium cum alveariis ecclesiae legatis tribus. Item habet subditos alias inquilinos septem, quorum unus duos dies, reliqui vero sex, unum tantum diem pedester in septimana laborant. Item rector ecclesiae habet domum plebanalem ligneam, pro sui commoditate, quae est scandulis tecta. Penes quam est residentia pro familia alias piekarnia etiam scandulis tecta, sub tecto eodem eiusdem residentiae est braxatoreolum vetus cum aliquibus necessariis, ad usum propinationis faciendae, hanc autem propinationem modernus rector ecclesiae ex rationibus suis ad praesens sub nomine suo non facit, sed illam in arendam dimittit, quae in domuncula seu parva taberna non procul a residentia vicariali et organariali distante ad propinandum in ante per parochum loci constructa, per inquilinum⁴⁵ catholicum exercetur, ac solvitur annuatim ex hac taberna per florenos 200. Item est domus pro vicario ligneae, scandulis tecta in bono statu a fronte maioris portae consistens, vicarius ad praesens per applicationem officii ordinarii penes hanc ecclesiam fovetur, item domun-

[101]

culam pro organario extra coemeterium, ex opposito domus vicarialis iacentem. Item rector ecclesiae habet circa domum plebanalem ac in atrio eiusdem domus aedificia ad oeconomiam spectantia. Villae ad parochiam

---

^{ah} Na obecnym etapie badań nie udało się odnaleźć więcej informacji o wspomnianej osobie. Nazwisko to jest częste w Zielonkach również obecnie.

^{ai} Zob. AKMKr; AV 8, s. 127.

⁴⁵ W oryginalne autor napisał to słowo na wymazanym poprzednim tekście.

spectant: Zielonki, Tonie, Pękowice miedietas, Garlica, Wola Zacharyaszowska, Bibice⁴⁶, Witkowice, et Górka. Confessi hoc anno pro Paschale 981. Inventarium supplectilis ecclesiasticae et oeconomicae ad finem libri videatur fol[io] 60.

[60]

**Inwentarium ecclesiae in Zielonki⁴⁷
Srebro⁴⁸**

Monstrancja srebrna w promienie słoneczne miejscem wyzłacane, na wierzchu krzyżyk i świat^{aj} wyzłacany.

Puszka cum operculo pro conservatione Sanctissimi^{ak} intus^{al} pozłocista, ab extra^{am} tylko po części, na wierzchu krzyżyk.

Puszka mniejsza cum operculo et^{an} patena srebrna, intus et circa labia^{ao} pozłocista.

Kielichów srebrnych 4, 1 wielki intus wyzłocony, ab extra pstro złocisty i 3 pomniejsze intus wyzłocone.

Z patenami srebrnymi ab extra wyzłoconymi.

Krzyż srebrny uszko w pośrodku urwane 1, na nim effigies Crucifixi^{ap} i czterech ewangelistów z aniołkami wyzłacanymi, w którym extant quaedam reliquiae .

Turybularz^{aq} srebrny z czterema łańcuszkami i 2 kółkami srebrnymi, do niego łożka i łyżka srebrne.

Wotów srebrnych variae formae w serce robione 5.

Tabliczka w kwadrat srebrna, na której effigies B[eatae] V[irginis] Mariae.

Numizma srebrne wyzłacane.

Koronka na obrazie N[ajświętszej] M[arii] Panny srebrna pozłocista.

Miesiąc^{ar} pod nogami srebrny.

Korali większych z kołkiem srebrnym, między którymi i paciorki srebrne nici 3.
Korali większych sznurków 2

^{aj} Tu: złota kula, która wyobraża glob ziemski – świat.

^{ak} Z wieczkiem/przykrywką do przechowywania konsekrowanych komunikantów.

^{al} Tłum. Od wewnątrz.

^{am} Tłum. Na zewnątrz.

^{an} Tłum. Z przykrywką i.

^{ao} Tłum. Wewnątrz i dookoła krawędzi.

^{ap} Tłum. Wizerunek Ukrzyżowanego.

^{aq} Turybularz, in. kadzielnica, czyli paramentum liturgiczne, służące do okadzania wonnościami.

^{ar} Tu: półksiężyc.

⁴⁶ Woryginale pierwotnie zapisano niepoprawną nazwę miejscowości: Babice, następnie pisarz dokonał poprawki.

⁴⁷ Woryginale fraza wyróżniona większymi literami, a także wyśrodkowana.

⁴⁸ Woryginale słowo wyróżnione większymi literami, a także wyśrodkowana.

[61]

Korali mniejszych z trzema paciorkami srebrnymi nitek 2.
 Korali średnich różnych nici 10.
 Korali małych nici 5, u jednej nitki krzyżyk srebrny.
 Koralików bardzo drobnych nitek 4.

Cyna, mosiądz⁴⁹

Vasa pro oleis sacris^{as} cynowe cum trina distinctione^{at}.
 Vasculum pro oleo infirmorum cum operculo^{au} cynowe.
 Ampulek cynowych z miseczką para 1.
 Lichтары cynowych średnich 6.
 Item^{av} lichтары mniejszych 4.
 Dżbanuszki cynowe 2. Miseczka na sól święconą.
 Lawaterz^{aw} cynowy z miednicą.
 Lichтары mosiężnych większych 4.
 Lichтарыk mosiężny mały 1.
 Lampa mosiężna przed ołtarzem ś[więtego] Mikołaja.
 Lamp blaszanych 3.
 Turybularz mosiężny, łożka i łyżeczka blaszane.
 Kociołek mosiężny ad aspersionem^{ax} z obłączkiem^{ay}.
 Miednica mosiężna średnia 1.
 Passyjka^{az} mosiężna.
 Dzwonków małych przy ołtarzach sied[e]m, u kabzule^{ba} 1.

Ornaty⁵⁰

Ornatów białego koloru 10 cum suis requisitis^{bb}.
 Czerwonego koloru 6 cum suis requisitis.
 Zielonego koloru 3 cum suis requisitis.
 Fioletowego koloru 7 cum suis requisitis.
 Czarnego koloru 5 cum suis requisitis.

^{as} *Thum. Naczynie na oleje święte.*

^{at} *Thum. Z potrójnym pasem.*

^{au} *Thum. Naczynie liturgiczne na oleje do namaszczenia chorych z pokrywką.*

^{av} *Thum. Również, także.*

^{aw} *In. umywalnia, miejsce i sprzęt do obmywania rąk przed rozpoczęciem liturgii.*

^{ax} *Thum. Do kropienia [wiernych].*

^{ay} *Tu: uchwyt do trzymania.*

^{az} *Pasyjka, in. krucyfiks, czyli krzyż z wyobrażeniem ukrzyżowanego Jezusa Chrystusa.*

^{ba} *Tu: wieżyczka nad kościołem, in. sygnaturka.*

^{bb} *Thum. Z należytościami.*

⁴⁹ *W oryginale fraza wyróżniona większymi literami, a także wyśrodkowana.*

⁵⁰ *W oryginale fraza wyróżniona większymi literami, a także wyśrodkowana.*

Stoła ad baptisandum^{bc} biało błękitna bombowa^{bd}.
 Kap różnego koloru z materyi jedwabnych^{be} 5.
 Velów^{bf} białego koloru 10.
 Zielonego koloru 3.
 Czarnego koloru 2.
 Czerwonego koloru 5.
 Fioletowego koloru 4.
 Do tych velów są burse^{bg} y pale^{bh}.
 Korporałów^{bi} sztuczkowych^{bj} z koronkami 18.
 Item. Korporałów bez koronek 3.
 Puryfikaterzów^{bk} różnych 51.
 Alba rąbkowa^{bl} z koronami wielkimi^{bm} wrocławskimi 1.
 Alb sztuczkowych 2, u 1 korony szerokie.

[62]

Alb płótna podgórskiego z koronami prostemi 4.
 Humerałów⁵¹ wszystkich^{bn} 11.
 Obrusów lnianego płótna jedwabiem krajami wyszywanych 2.
 Item. Obrusów lnianych z koronkami 9.
 Tuwalni^{bo} rąbkowych sześć. 2 po krajach złotem wyszywane.
 Drugie 2 złotem i jedwabiem wyszywane.
 Trzecie 2 jedwabiem wyszywane z koronkami.
 Tuwalni sztuczkowych jedwabiem po krajach wyszywanych 9.

^{bc} *Thum. Stula przy udzielaniu chrztu.*

^{bd} *Zapewne chodzi o stulę z rozszerzonymi, kloszowymi końcami (od fr. bombardes) lub też o stulę wykonaną z bombazynu (od fr. bombasine), czyli bawełnianej tkaniny z dodatkiem jedwabiu.*

^{be} *Jedwab, czyli delikatna tkanina otrzymana z kokonu jedwabnika - motyla nocnego, polyskująca i gładka.*

^{bf} *Welony, czyli zasłony z ozdobnych tkanin do przystrojenia kościoła. Także welony na okrycie monstrancji lub welony naramienne noszone przez celebransa podczas przenoszenia Najświętszego Sakramentu.*

^{bg} *Bursa, czyli sztywna torebka do zanoszenia wiatyku chorym.*

^{bh} *Zapewne chodzi o palki, czyli kwadratowy i usztywniony materiał, którym nakrywa się kielich lub też paletkę, czyli metalową blaszkę przyszywaną do tkanin.*

^{bi} *Korporał, czyli część białej ołtarzowej w formie kwadratowej serwety, składanej na 9 części z naszytym krzyżem, najczęściej czerwonym, na środkowym polu.*

^{bj} *Sztuczka, czyli materiał w prążki, często z grubej, ciemnej wełny.*

^{bk} *Puryfikaterz, in. ręczniczek. Część białej ołtarzowej w formie białego, prostokątnego pasa służąca do czyszczenia sprzętu liturgicznego po Komuni Świętej.*

^{bl} *Rąbek, czyli cienka tkanina z lnu.*

^{bm} *Tu: duże koronki, dla odróżnienia małych koronek.*

^{bn} *Humerał, czyli biała, prostokątna chusta zakładana na szyję i ramiona kapłana z dwoma sznurkami do przewiązania na piersiach.*

^{bo} *Tuwalnia, czyli szeroki pas cienkiej i zdobnej tkaniny. Dawniej tak określano welon naramienny.*

⁵¹ *W tekście oryginalnym wyraz zapisany przez „ch”: Chumerał.*

- Item. Tuwalnia sztuczkowa z koronami 1.
 Item. Tuwalni lnianych z białym szyciem 24.
 Item. Tuwalni lnianych gładkich 19.
 Ręczników drelichowych^{bp} 3.
 Ręczników małych sztuczkowych jedwabiem wyszywanych 9.
 Item. Ręczników lnianych jedwabiem wyszywanych 3, a gładki 1.
 Komża lniana z koronkami 1.
 Komeżek dla chłopców 2.
 Pas czerwony jedwabny 1.
 Item pasów włóczkowych czerwonych 2, błękitnych 2.
 Biretów^{bq} starych 3.
 Antepedyów^{br} różney materyi y koloru 9.
 Item antepedyów skórzanych w kwiaty złote wybijane^{bs} 2.
 Item antepedium na drzewie malowane u wielkiego ołtarza.
 Kabzul^{bt} ad infirmos 3. 2 jedwabnych. Trzecia materyalna półjedwabna.
 Fartuszków 3: rąbkowy, sztuczkowy y lniany z koronkami.
 Item fartuszków różney materyi y koloru 5.
 Tabernakulum axamitne żółte, scabellum^{bu} także z galonem srebrnym.
 Item tabernaculum materialne czerwone, z kolumną niebieską lamową.
 Sukienek pro pixide San[c]tissimi^{bv} 4.
 Firanek do ołtarzy różney materyi i koloru par 15.
 Umbracula^{bw} podczas expozycji Sanctissimi^{bx} 3 pierwsze w kwiaty srebrne po bokach z komponką^{by} złotą.
 Drugie materyalne białe, trzecie w kwiaty szyte.
 Sukna czerwonego 2 do ołtarzy na scabella.

[63]

- Item na ambonę szkotowe^{bz} czerwone z galonkiem marcypanowym.
 Oppon^{ca} na ołtarze na Wielki Post 3.
 Kap brackich szkotowych 3, kapturów 2. Ite[m] lnianego płótna 31⁵²

^{bp} *Drelich, czyli mocna i gruba tkanina wełniana, a czasem lniana.*

^{bq} *Biret, czyli nakrycie głowy osób duchownych, o kolorze zależnym od stopnia w hierarchii kościelnej. Może mieć trzy lub cztery rogi, a także i wełniany pompon.*

^{br} *In. antepedium, frontale, czyli bogato zdobiona zasłona, zakrywająca przód mensy ołtarzowej. Może to być tkanina, a także obraz, np. na drewnianym podobrazii.*

^{bs} *Tu: nanoszenie wzoru na tkaninie.*

^{bt} *Tu: kapsułka, bursa.*

^{bu} *Thum. Podnózek, taboret.*

^{bv} *Thum. Na puszkę, w której przechowywany jest Najświętszy Sakrament.*

^{bw} *Umbraculum, czyli specjalna parasolka liturgiczna, pełniąca rolę baldachimu.*

^{bx} *Tu: Najświętszy Sakrament.*

^{by} *In. kompanka, czyli wąskie wstawki koronek.*

^{bz} *Szkot, czyli lekka tkanina półwełniana z dodatkiem lnu lub bawełny.*

^{ca} *Tu: oponcze, zasłony.*

⁵² *Woryginale druga sylaba słowa i liczba ...tna 31 dopisane poniżej.*

- Chorągiew adamaszkowa^{cb} czerwona stara.
 Item chorągiew materyalna żałobna.
 Item chorągiewek małych na materyi różney z obrazami 6.
 Obrazów brackich 2. 1 ś[więtej] Anny. Drugi Nay[świętszej] Maryi Panny
 Częstochowskiej.
 Item obraz Nay[świętszej] Panny Częstochowskiej na blasze^{cc}.
 Obrazów różnych na ścianach w kościele 36.
 Baldachim materyalny czerwony z frandzlą czerwoną, laski malowane.
 Krucyfixów większych do procesyi 2.
 Passyek na ołtarze z korpusami mosiężnymi 3.
 Lichtarzy drewnianych czerwono malowanych y niemalowanych 8.
 Poduszek^{cd} na ołtarze pod mszały^{ce} 5.
- Żelaza^{cf} na hostye 1. Cyrkularz^{cg} 1.

Księgi⁵³

- Mszał z pokrowcem, indexem^{ch} jedwabnym.
 Mszałów ordynaryjnych^{ci} 4. Regwialnych^{cj} 3.

- Agendy^{ck} wielkie 2 i mała 1.
 Książek brackich 2 in folio.
 Graduał^{cl}, antyfonarz^{cm}, psalterz^{cn}, ewangeliki^{co}.

^{cb} *Adamaszek, czyli jedwabna tkanina z matowym wzorem na błyszczącym tle, a z drugiej strony błyszczącym wzorem na tle matowym.*

^{cc} *In. ryngraf.*

^{cd} *Dawniej zamiast pulpityów używano poduszek do położenia na nich księgi, aby nie dotykała bezpośrednio mensy ołtarzowej.*

^{ce} *Mszał, czyli najważniejsza księga liturgiczna zawierająca teksty stałych i zmiennych części Mszy.*

^{cf} *Tu: specjalne piece, w których wypiekano hostie z mąki pszennej.*

^{cg} *Tu: okrągła forma do wypiekania hostii.*

^{ch} *Indeks, czyli wstążka, pełniąca rolę zakładki.*

^{ci} *Mszał ordynaryjny, czyli zwyczajny, codzienny.*

^{cj} *Mszał rekwialny, czyli żałobny, pogrzebowy.*

^{ck} *Agenda, czyli księga zawierająca przepisy odnośnie do sprawowania nabożeństw i udzielanych błogosławieństw.*

^{cl} *Graduał, czyli kodeks muzyczny zawierający śpiewy mszalne.*

^{cm} *Antyfonarz, czyli zbiór antyfon (najstarszych śpiewów liturgicznych), a także śpiewów używanych poza liturgią.*

^{cn} *Psalterz, czyli oddzielna księga będąca zbiorem 150 psalmów biblijnych, używana w czasie liturgii.*

^{co} *In. ewangeliarz, księga zawierająca tylko perykopy ewangeliczne odczytywane w czasie Mszy.*

⁵³ *Woryginalie słowo wyróżnione większymi literami, a także wyróżnione.*

Inwentarz gospodarski⁵⁴

Krów 2, jałowica 1, pług ze wszystkimi żelazami 1, radło^{cp} 1, bron z g[w]oździami 2. Wóz kowany z drabinami.

Reliqua plenius cum descriptione inventarii, penes ecclesiam sunt relicta^{cq}.

[101 cd]

Ordinatio pro ecclesia parochiali in Zielonki 1748 die 23 Julii⁵⁵

Boni pastoris exemplo in omnibus procedere videtur ill[ust]ris adm[odum] r[e]vere[n]dus Adalbertus Grzymala in Universitate Generali Cracoviensi sa[n]ctae th[elogi]ae doctor et professor, collega maior, ecclesiarum collegiatarum sancti Georgii in arce custos et sanctae Annae Cracoviae decanus, huius loci ab anno 1735 rector, satis enim bene ovile sibi concreditum custodit ne lupi voracis invasione in aliquo laedatur, et non tantum bona custodia commendatur pastor hujus ovilis, sed et quod circa illud omnem servet decorem et munditiam, plurimum laudis habet, ita, ut vere pastor bonus et sedulus vocari mereatur. Et licet personis honore et titulo doctorali, in ecclesia Dei excellentibus bonisq[ue] pastoribus, non sit necesse ordinationes imponere, nihilominus ea, quae sub tempus visitationis nostrae animadvertimus, haec memoriae.

Ill[ust]ris et adm[odum] r[e]vere[n]di loci huius rectoris insinu-

[101v]

andum et praeponendum censuimus. Sanctissimum Eucharistiae sacramentum ut quolibet mense bis renovetur et corporalia duo in ciborio sub pixidem ponantur. Suggestus in ecclesia veterioris formae et structurae, ut elegantius emineat cum tempore curabit. Campanile a parte inferiori in asseribus, ne magis desoletur, animadvertet. Aspensorium aliud penes portam maiorem ecclesiae haberi procurabit. Vicarium suum modernum noviter ecclesiae applicatum, ut omnem modestiam ac exemplaritatem servet, cum parochianis in accidentibus ecclesiam concernentibus, observata epistola pastoralis in omni affabilitate, et salvo respectu personarum minus valentium ac miserabilium componat, admonebit r[e]vere[n]dum Laurentium Kędzierzawski^{cr} nunc vicarium ut dicitur circa ecclesiam in Magna Xiąż^{cs}, qui non expirato tempore suae applicationis, ante nostram visitationem

^{cp} Radło, czyli narzędzie rolnicze, pierwotnie drewniane, a potem i żelazne, wykorzystywane do robienia bruzd w ziemi i spulchniania gleby.

^{cq} Tłum. Pozostałe pełniejsze [dokumentacje] z opisaniem inwenatrza są pozostawione przy kościele.

^{cr} Wawrzyniec Kędzierzawski – kapłan diecezji krakowskiej, prócz wikariatu w Książu Wielkim pełnił posługę proboszcza w Kossowie (1760-1778), gdzie zmarł 30 III 1778 roku (Szczepaniak, *Spis prepozytów i plebanów*, s. 71).

^{cs} Książ Wielki – miasto na północ od Miechowa, leżące wówczas w diecezji krakowskiej, w dekanacie księskim. (J. Kurtyka, *Książ Wielki*, w: SHG, red. F. Sikora, cz. 3, z. 3, Kraków 2000, s. 291-313).

⁵⁴ W oryginalne fraza wyróżniona większymi literami, a także wyśrodkowana.

⁵⁵ W oryginalne fraza wyróżniona większymi literami, a także wyśrodkowana.

temere ab hac ecclesia recessit, tum Joannem Ochotnicki^{ct}, qui per unam tantum septimanam circa hanc ecclesiam commoratus fuerat, plurima vero scandala perpetraverat, contra quos parochiani queretas suas coram nobis exposuerunt, instigatori officii ordinarii ad faciendam ipsorum ad iudicium ad citationem, ne culpa ex male gesto illorum vicariali officio contra se aliquando redundare possit deferat. Proventus ecclesiae quorum alienationis notitiam habere poterit et respective decimam de agris praedialibus et scultetialibus villae Bibice⁵⁶, quae adpresens post factam cum antecessore compositi-

[102]

tionem non nisi 160 florenis redimitur, tum vecturam decimarum, quae non habetur in possessione secundum consuetudinem aliarum villarum, vel etiam ut propriis subditis villae ubi locantur huiusmodi decimae, quae ad plebanatum non convehuntur, frumenta ex decimata triturentur, omni meliori modo etiam iure vindicabit. Iudaeos sub parochia existentes, ne dies festos per coctionem cerevisiae et cremati distillationem violare, et ne famulos catholicos in ipsorum braxatoriis commorantes, in quantum ab inquilinatu cum ipsis arceri non possent ad labores hos diebus festis adigere, ipsiq[ue] famuli aliquos labores sustinere praesumant, invocata etiam curiarum autoritate, serio admoneri faciet, ac in casu recalcitrationis suis mandatis, tam nobilem administratorem, sub cuius dispositione dicti Iudaei permanebunt et adpraesens permanent, quam ipsosmet Iudaeos ac catholicos, instigatori officii ordinarii ad ad citationem, pro sumendis poenis, deferri memoriae tenebit. In reliquo pastoralis ulterior devota vigeat sollicitudo, et sic mercedem bonis pastoribus a domino praeparatam, lucrabitur decretumq[ue] praesens in proxime futura congregatione decanali producat. Datum in plebanatu Zielonecensi, anno, die, mense quibus supra.

1783 r.

AV 55, Protokół wizyty generalney z dekanatów skalskiego i nowogurskiego z rozrządzenia J. O. Xcia Imci Michała Jerzego Poniatowskiego biskupa płockiego koadiutora z zupełną władzą biskupstwa krakowskiego w roku 1783 odprawioney przez W. Jm. X. Stanisława Ptaszyńskiego D. S. T. kanonika katedralnego inflanckiego, proboszcza Nowego Miasta Korczyna.

[27]

ZIELONKI⁵⁷

Wieś w województwie i powiecie krakowskim, od Krakowa trzy ćwierci mile, od Kielc mil 15 położona w odległości; ma kościół długości 42, szerokości łokci 16, bez wiadomości od kogo wymurowany pod

^{ct} Przy obecnym stanie badań trudno ustalić jego życiorys.

⁵⁶ W oryginalnie niepoprawna nazwa miejscowości: Babice.

⁵⁷ W oryginalnie wyraz zapisany dużymi literami powiększoną czcionką.

[28]

tytułem Narodzenia Najświę[tszej] Maryi Panny, bez wiadomości od kogo, konsekrowany jednak, jako upewnia w roku 1440 Liber beneficiorum^{cu}, i obchodzi się uroczystość w niedzielę po święcie podwyższenia Świętego Krzyża w jesieni. Ten [kościół] szkarpami opasany, opadłymi nieco z tynku, wnijsia ma dwoje: wielkie spod facjaty^{cv} z kruchłą drewnianą i porządną, mającą dwa schowania, małe z kruchłą murowaną sklepioną, w której kamienna posadzka a marmurowa kropielnica, drzwi do kościoła podwójne – do zamku jedne, drugie do kłódek; posadzka w wielkim chórze w tafle kamienna, w małym marmurowa, z której wnijsie do dobrego bez okna grobu z nadkryciem kamiennym. Ściany dosyć przystojnie malowane; okien siedm, bez jednego dobrych; podsybitka^{cw} w dużym chórze drewniana, wybita płótnem nadpsutym i malowana, mały zaś sklepiony chór i malowany, wiązania dobre; dach nad wielkim chórem i kruchtami dobry, nad którym kopułka z sygnaturką, nad małym i zakrystią zła dachówka. Ołtarze trzy: wielki na trzech gradusach^{cx} kamiennych z mensą konsekrowaną drewniany, z ciborium^{cy} dosyć przystojny malowany niebiesko i złocony, obraz Matki Boskiej Narodzenia mający. Po bocznych dwa na dwóch gradusach z mensami konsekrowanymi drewniane, wielkiego wzorem malowane (w jednym świętej Anny, w drugim świętego Mikołaja) obrazy, przy których powyżej tęczą równie z ołtarzami malowana. Chrzcielnica [z] czarnego marmuru z mosiężnym przykryciem. Szafka na olej święty z żelaznemi w murze drzwiczkami umieszczona; ambona w marmur malowana i złocona gustownie. Chór w marmur⁵⁸ malowany snycerskiej roboty dobry, z pozytywem o głosach ośmiu⁵⁹, malowanym czarno i złoconym; konfessyonał jeden; stalla dwoiste wielkie żółto malowane, małe niemalowane jeszcze; ławek przeszł dwa, pod chórem stallów dwa żółto malowane. Zakrystia murowana: drzwi z zamkami dwoma⁶⁰, posadzkę z cegły, okno z podwójną kratą i złe szafy mająca, cała sklepiona i malowana. Dzwonnica na podmurowaniu drewniana, dwa dzwony mająca; cmentarz otoczony parkanem niezbyt nadpsutem. Kościół ten ma odpusty na Narodzenie Najś[więtszej] Panny, na święty Joachim^{cz}, na świę[tą]

^{cu} *W Liber beneficiorum rzeczywiście brak jest wzmianki o konsekracji.* (Zob. J. Długosz, *Liber beneficiorum dioecesis Cracoviensis*, w: J. Długosz, *Opera omnia*, t. 8, oprac. A. Przeździecki, Kraków 1864, s. 147-148; tenże, t. 7, s. 170).

^{cv} *In. fasada.*

^{cw} *In. podsiębitka, podsufitka lub podbitka, czyli wykończenie spodniej części okapu.*

^{cx} *In. na stopniach.*

^{cy} *Zapewne chodzi o tabernakulum.*

^{cz} *Wspomnienie św. Joachima przypada na dzień wspomnienia św. Anny, czyli 26 lipca.*

⁵⁸ *W oryginalne: marmor.*

⁵⁹ *W oryginalne: ośmią.*

⁶⁰ *W oryginalne: dwiema.*

[29]

Annę, na poświęcenie kościoła^{da} i czterdziestogodzinny^{db}. Relikwie: świętej Anny, świętego Jana Kantego i Młodzianków^{dc}.

Stan Fary⁶¹

Zamyka w sobie wsi siedm i pół: Zielonki, Tonie, Witkowice, Górka, Bibice, o małe pół mili z Wolą Zachariaszowską Garlice i część jedną Pękowic. Dusza religii katolickiej rzymskiej 1700 w ogólności, a do wielkanocnej w roku 1783 1216 było spowiedzi; w roku zaś 1782 chrztów 66, ślubów 17, pogrzebów 53; nad jednych żydów 17 po karczmach i browarach żadnych dyssydentów nie masz. Tylko pod tą farą [we] wsi Witkowicach jest kaplica⁶² w ogrodzie, przez WJX. Chryzostoma z Bodzentów^{dd} gnieźnieńskiego i krakowskiego kanonika w ośmiogran^{de} wymurowana oraz funduszem na kapelana ubogacona, co zaświadcza w ścianie nade drzwiami umieszczona tablica w murze marmurowa roku śmierci jego 1678 dnia 2 kwietnia. Ta [kaplica] pod tytułem świętej Maryi Magdaleny, na które święto^{df} odprawia się przez wielu kapłanów nabożeństwo przy bardzo licznym zgromadzeniu ludu. Ma wniście od zachodu jedno, z podwójnymi do zamku i antabami^{dg} drzwiami, przy którym kruchta z dwojgiem drzwi na zachód i południe drewniana, umalowana, porządna, mająca małą marmurową wmurowaną w ścianie kropielnicę. Posadzka w tej kaplicy w tafle kamienna; mury w wyśmienitym utrzymywane porządku; okien w ołów cztery oprawnych; podsybitka gruntowna umalowana, drewniana; wiązanie gruntowne z nadpsutym dachem, nad którym kopuła w perspektywę z oknami szklanymi przystojna. Ołtarz na dwóch gradusach, jednym kamiennym, drugim drewnianym⁶³, z mensą mającą poniżej osobę Maryi Magdaleny w grobie złożonej, i mocno umieszczony portatyl^{dh}; mały, drewniany, przystojny, niebiesko malowany ze słupami czerwonymi złote mającymi żyłki, w którym obraz Pana Jezusa Ukrzyżowanego, antepedium zaś na płótnie malowane.

^{da} Czyli wspomniany wcześniej w wizytacjach *dies dedicationis*.

^{db} Tzn. w tłusty czwartek, kiedy rozpoczynało się czterdziestogodzinne nabożeństwo.

^{dc} Relikwiarze te zostały skradzione wraz z innymi kościelnymi kosztownościami w 1846 roku. (APZ, Księga zawierająca spis sprawionych rzeczy do kościoła w wsi Zielonki oraz nakłady wyłożone na reparację budynków plebańskich, s. 3, Kronika parafialna, t. 1, s. 50-51).

^{de} In. o kształcie ośmioboku.

^{df} Wspomnienie św. Marii Magdaleny przypadło wtedy, kiedy dziś, tzn. 22 lipca.

^{dg} Antaba, czyli ruchomy lub stały uchwyt przymocowany do drzwi, pełniący również rolę kolatki.

^{dh} Portatyl, in. przenośny ołtarzyk, czyli kwadratowa płyta kamienna wyposażona w drewniane drzwiczki i uchwyty do przenoszenia. Na płycie znajdowała się odcisnięta lakowana pieczęć biskupa, informacje o dacie konsekracji, a także imiona świętych, których relikwie znajdowały się w portatylach.

⁶¹ W oryginale podana fraza podkreślona podwójną kreską.

⁶² W oryginale podana fraza podkreślona pojedynczą kreską.

⁶³ Uwspółcześniono szyk. W oryginale: Ołtarz na dwóch innym kamiennym drugim drewnianym gradusach.

Inwentarz Sprzętów Kaplicy⁶⁴

Kielich z pateną srebrny, cały wyzłocony⁶⁵, od fundatora kaplicy dany^{di}. Ornat biały, nowy, z francuskiej w kwiaty materii, z galonem złotym i należytościami. Humerał; alba z krosienkową^{dj} koroną; pasek; obrusów na ołtarze trzy; ręczników dwa;

[30]

korporałów dwa; puryfikaterzów trzy; mszał nowy in 4-to⁶⁶ jeden; lichtarze 4 drewniane, błękitne; krucyfiks drewniany, malowany; pulpit pod mszał drewniany; kanon wszystkich; lampa mosiężna na środku wisząca; dzwonek 1; ampulek para szklanych; puszka blaszana na hostye; w framugach drewniane, bielone statuy czterech ewangelistów⁶⁷; obraz w ścianie duży i dobrze malowany, wskrzeszenie reprezentujący Łazarza, pod którym do siedzenia ławka malowana, a obraz naprzeciw wyrażający świętą Magdalenę w domu faryzeusza nogi Zbawiciela namaszcżającą, pod którym szafa malowana z szufladami pięcioma⁶⁸, antabkami i zamknięciem na ubiór do sprawowania Najś[więtszej] Ofiary; nad drzwiami mniejszy obraz wyrażający Jezusa Chrystusa w postaci ogrodnika zjawiającego się świętej Magdalenie. Ta kaplica jako i wieś do prześwietnej kapituły należy, której regentem jest WJX. Walenty Pruski^{dk}, kanonik katedry krakows[kiej].

Ius collationis^{dl} plebanii należy do Kolegium Większego Akademii Krak[owskiej] przez ustąpienie kamienicy⁶⁹ Zerwikaptur zwanej^{dm} w katedrze krakows[kiej] w roku 1531⁷⁰ dnia 23 czerw[ca].

^{di} Tj. od Jana Chryzostoma Bodzenty.

^{dj} Krosienko, czyli mała ramka, na której rozpina się tkaninę do haftowania.

^{dk} Józef Walenty Pruski herbu Prawdzic – ur. 1714 roku, kanonik prebendy Wawrzyniecka, kanonik przemyski i kanonik krakowski od 29 IV 1740 roku. Pełnił posługę w dekanacie Skawina – kościół parafialny pw. Wszystkich Świętych we wsi Sulkowice (Sulikowice) od 1745-1748, a także w dekanacie Zawichost – kościół parafialny pw. Śś. Piotra i Pawła Apostołów we wsi Bidziny (Będziny) od 1744-1782 i kościół parafialny pw. Trójcy Świętej w mieście Tarłów od 1752-1765. Zmarł 2 II 1798 roku. (Szczepaniak, *Katalog parafii*, s. 2; tenże, *Spis prepozytów i plebanów*, s. 144, 355, 370; tenże, *Spis pralatów i kanoników*, s. 19, 22; tenże, *Nekrologium*, s. 155).

^{dl} Kolator; czyli patron wsi, a także znajdującego się w niej kościoła, który troszczył się finansowo o świątynię. W zamian miał zapewnione miejsce przy ołtarzu, w tzw. ławkach kolatorskich.

^{dm} Kamienica ta nadal stoi w Krakowie przy ulicy Grodzkiej 57.

⁶⁴ W oryginale podana fraza napisana większymi literami oraz podkreślona podwójną kreską.

⁶⁵ Uspółcześniono szyk. W oryginale: cały wyzłocony srebrny.

⁶⁶ W oryginale podana fraza podkreślona pojedynczą kreską.

⁶⁷ Uspółcześniono szyk. W oryginale: statuy czterech Ewangelistów drewniane bielone.

⁶⁸ W oryginale: pięcią.

⁶⁹ W oryginale: kaminiicy.

⁷⁰ W oryginale zapisano błędny rok 1551.

Inwentarz sprzętów kościoła⁷¹

Srebro.⁷² Monstrancja w promienie pozłocista; puszcza na Najświę[tszy] Sakrament także; puszcza mała, z patenką w środku⁷³ złocistą, do chorych przerobienia potrzebuje. Kielichów cztery z patenami wyzłoconych, prócz jednego tylko w środku złoconego. Kielich mosiężny z patenką złocony auszpurskiej^{dn} roboty. Krzyż z czterema serafinami^{do} wyzłoconemi; turybularz z łódką i łyżeczką. Relikwiarz świętej Anny mosiężny, pobielany, drugi świętego Jana Kantego, trzeci Młodzianków i obraz N[ajświętszej] Panny także z parą ampułek i tacą, z lampą z lichtarzy parą jedną, z podwójnymi rurkami – wszystko to mosiężne pobielane.

Mosiądz.⁷⁴ Turybularz mały z łódką blaszaną; lamp dwie; lichtarzy cztery.

Miedź.⁷⁵ Kociołek w chrzcielnicy, drugi na święconą wodę.

Cyna.⁷⁶ Lawaterz z misą; naczynia na Olej Święty

[31]

na jednym sedesie potrójne, nadto dwa do chorych; ampułek para z tacą; nalewka^{dp}; lichtarzy sześć; dużych dzbanuszków para.

Ornaty.⁷⁷ Białe. 1mo. Parterowy^{dq} w kwiat różny srebrny, z kompanką szychową^{dr}, z należytościami. 2do. Rojowy^{ds} nowy ze słupem^{dt} w kwiaty parterowym, z kompanką szychową⁷⁸, z należytościami. 3tio. Haftowany w różne kwiaty z szychowym galonkiem ze stulą i manipularzem^{du}. 4to. Kitajki^{dv} w paski zielone z kompanką szychową i należytościami. 5to. Rojowy ze słupem w kwiaty różne haftowanym z kompanką szychową i należytościami 6to. Lamowy^{dw}

^{dn} *In. augsburskiej roboty.*

^{do} *Serafin, czyli anioł najwyższej hierarchii, gorejący wieczną miłością do Boga. W ikonografii serafini przedstawiani jako promieniste serca z płomienistymi skrzydłami lub jako młodzieńcy z sześcioma parami skrzydeł o kolorze czerwonym lub purpurowym.*

^{dp} *In. łyżeczka do ampułek.*

^{dq} *Parter, czyli cenna tkanina, materiał na szaty liturgiczne.*

^{dr} *Szych, czyli typowy żydowski ornament w kształcie ażurowych kółeczek, przypominających cekiny.*

^{ds} *Roja, czyli kosmata tkanina wełniana, charakterystyczna dla Krakowa.*

^{dt} *In. kolumna, pionowy pas zdobiący ornat.*

^{du} *Manipularz, czyli przepaska przypominająca małą stulę. Zawieszana na przedramieniu ręki lewej, będąca w tym samym kolorze, co ornat i stula.*

^{dv} *Kitajka, czyli jedwabna tkanina, tkana splotem płóciennym z przędzy.*

^{dw} *Lama, czyli jedwabna tkanina gładka, rzadziej wzorzysta z wąskimi pasami złotej lub srebrnej folii.*

⁷¹ *W oryginale podana fraza napisana większymi literami oraz podkreślona podwójną kreską.*

⁷² *W oryginale podana fraza podkreślona pojedynczą kreską.*

⁷³ *W oryginale: wszrod.*

⁷⁴ *W oryginale podana fraza podkreślona podwójną kreską.*

⁷⁵ *W oryginale podana fraza podkreślona pojedynczą kreską.*

⁷⁶ *W oryginale podana fraza podkreślona pojedynczą kreską.*

⁷⁷ *W oryginale podana fraza podkreślona podwójną kreską.*

⁷⁸ *Uwspółcześniono szyk. W oryginale: 2do. Rojowy z słupem w kwiaty parterowym z kompanką szychową.*

z szychowym galonkiem i należytościami odmiennymi. 7mo. Tabinowy^{dx} z szychowym galonkiem ze stułą i manipularzem odmiennymi. 8vo. Morowy^{dy} zły ze stułą i manipularzem⁷⁹ odmiennymi⁸⁰. 9no. Adamaszkowy ze słupem w różne haftowanym kwiaty z jedwabną frandzelką ze stułą i manipularzem styanemi. 10mo. Tercynelowy^{dz} niby z lamy ze słupem czerwonym z prostą szychową koronką, ze stułą i manipularzem odmiennymi, sterany. 11. Adamaszkowy z zielonym w kwiaty słupem z stułą i manipularzem odmiennymi z szychową jedwabną kompanką.

Czerwone⁸¹ 1mo. Adamaszkowy z zieloną i żółtą kompanką jedwabną, z stułą i manipularzem. 2do. Atlasowy ze słupem zielonym, ze stułą i manipularzem. 3tio adamaszkowy z kompanką, ze stułą i manipularzem. 4to. Tabinowy z kompanką szychową, ze stułą i manipularzem. 4to. Tabinowy z kompanką szychową, ze stułą i manipularzem. 5to. Tabinowy w lamę ze słupem w paski błękitnem, z kompanką szychową jedwabną, ze stułą [i] manipularzem. 6to. Morowy z kompanką szychową nadpsuty, ze stułą i manipularzem.

Fioletowe⁸². 1mo. Tercynelowy z kompanką żółtą szychową i manipularzem tylko. 2do. Złotogłowy^{ca} ze słupem haftowanym, ze stułą i manipularzem nadpsuty odmiennymi. 3tio. Grodetorowy^{cb} z białym parterowym słupem, z kompanką białą jedwabną, ze stułą i manipularzem. 4to. Aksamitny^{cc} ze słupem czerwonym, kompanką szychową i manipularzem tylko. 5to. Adamaszkowy z białą

[32]

kompanką jedwabną, ze stułą i manipularzem. 6to. Adamaszkowy z ciemnym lamowym słupem, z kompanką szychową, jedwabną, bez wszelkich należytości.

Zielone⁸³. 1mo. Adamaszkowy ze słupem czerwonym, kompanką szychową, ze stułą i manipularzem. 2do. Adamaszkowy z żółtą kompanką, ze stułą i manipularzem. 3tio. Lamowy ze słupem czerwonym obwiedzionym srebrną kompanką, a boki szychową, ze stułą i manipularzem. 4to. Lamowy ze słupem szychowym z przodku zielonej materii, ze stułą i manipularzem. 5to. Tureckiej w lamę materii, ze słupem czerwonym ze stułą i manipularzem odmiennymi.

^{dx} *Tabin*, czyli tkanina na szaty liturgiczne, rodzaj kitajki.

^{dy} *Mora*, czyli tkanina jedwabna lub wełniana o mieniącym się deseniem w kształcie prążków.

^{dz} *Tercynela*, czyli droga tkanina podobna do aksamitu, często z wzorem kwiatowym.

^{ca} *Złotogłów*, czyli tkanina jedwabna ze złotymi nićmi, rodzaj lamy.

^{cb} *In. gredyturowy*, czyli wykonane z ciężkiego jedwabiu francuskiego.

^{cc} *Aksamit*, czyli tkanina bawełniana z pętelkową okrywą włókienną: jedwabną, wełnianą lub lnianą.

⁷⁹ *Uwspółcześniono szyk. W oryginale: Morowy z stułą i manipularzem zły odmiennymi.*

⁸⁰ *W oryginale w wyrazie tym widać przekreśloną dużą literę S.*

⁸¹ *W oryginale podana fraza napisana większymi literami oraz podkreślona podwójną kreską.*

⁸² *W oryginale podana fraza napisana większymi literami oraz podkreślona podwójną kreską.*

⁸³ *W oryginale podana fraza napisana większymi literami oraz podkreślona pojedynczą kreską.*

Czarne⁸⁴. 1mo. Aksamitny z białym jedwabnym galonkiem i należytościami. 2do. Tercynelowy z białą szychową kompanką, ze stułą i manipularzem 3tio. Aksamitu strzyżonego z żółtym atlasowym słupem z szychowym białym galonkiem, ze stułą i manipularzem. 4to. Aksamitu strzyżonego z białą jedwabną kompanką, ze stułą i manipularzem. 5to. Morowy ze słupem w paski błękitnym, z galonkiem jedwabnym i styranemi stułą, manipularzem.

Welów białych z palkami i bursami dziewięć, czerwonych 4, fioletowych 4 zielonych 3, czarnych 3.

Kapy⁸⁵ 1mo. Biała parterowa, z bokami i szczytem w złote kwiaty czerwonemi, z kompanką szychową, z srebrnemi haczykiem jednym i dwiema haftkami. 2do. Fiołkowa parterowa z szychowym białym galonkiem. 3tio. Czarna gęziej skóry z bokami i szczytem parteru błękitnego i szychowym białym galonkiem.

Firanki⁸⁶ Z passyi brackiej^{ed} zielone jedno; czarne jedno; różnych z ołtarzy par sześć; firanka, czyli sukienka na puszkę.

Antepediów starych w różnych kolorach cztery, drewnianych malowanych c[z]tery.

Bielizna⁸⁷ Ręczników 14. Humerałów 9. Alba płótna szwabskiego z koronkami podszytymi żółtą kitajką⁸⁸, szerokiemi; alb[y] dwie rąbkowe z koronkami żółtą podszytymi kitajką. Alba sztuczkowa z szychowemi i czer-

[33]

woną podszytymi kitajką koronkami. Alb[y] dwie rąbkowe z koronkami powszechnych trzy, korporałów 31. Putyfikaterzów 39. Obrusów 4, a szytych różnie z tuwalniami 31. Ręczników do lawaterza 6. Umbraculu[m] gazowe^{ec} komży d[l]a księży 4, dla dzieci komeżek 4.

Inne sprzęty⁸⁹. Sukien na gradusy czerwonych 3; kobierzec turecki; całun; płócien na ołtarze 3; pasków włóczkowych 6; pasyjek na ołtarze 4, dużych 3. Tabernakulum parterowe; chorągiew nowa adamaszku zielonego, druga stara adamaszku czerwonego, trzecia czerwona kałamajkowa^{ef}, czwarta i piąta białe, szósta i siódma szkotowe; obrazów do noszenia dwa; relikwiarzy szklanych cztery. Portatyl. Zwierciadeł 2; lusterek 2; obrazów N[ajświętszej] P[anny] Częstochows[kiej] 3; biretów 3. Szkaplerzy par 14. Baldachim z firankami białymi, lichтары drewnianych dużych posrebrzanych 6, pomniejszych takich 12, błękitno malowanych 6. Ampulek szk[l]anych par 4; cieniów 10; dzbanuszków glinianych par 4. Lamp kopa i pół, kanonów z pobocznymi 3. Koło żelazne jedno;

^{ed} *Chodzi o Bractwo św Anny. Zob. przypis 32.*

^{ec} *Gaza, czyli tkanina bawełniana.*

^{ef} *Kalamajka, czyli wełniana tkanina w pasy z jasnych kolorów.*

⁸⁴ *W oryginale podana fraza napisana większymi literami oraz podkreślona podwójną kreską.*

⁸⁵ *W oryginale podana fraza napisana większymi literami oraz podkreślona pojedynczą kreską.*

⁸⁶ *W oryginale podana fraza napisana większymi literami oraz podkreślona pojedynczą kreską.*

⁸⁷ *W oryginale podana fraza napisana większymi literami oraz podkreślona podwójną kreską.*

⁸⁸ *Uwspółcześniono szyk. W oryginale: żółtą podszytymi kitajką.*

⁸⁹ *W oryginale podana fraza napisana większymi literami oraz podkreślona podwójną kreską.*

obrazów 4: świętych Józefa, Wojciecha, Jana Kantego i Maryi Wniebowzięcia. Lasek malowanych 5. Kap zielonych brackich 8, białych 12. Krzesło; pulpity 3 drewnianych, jeden dobry dwa popsute. Skrzynia na światło z zamkiem.

Książki⁹⁰ Mszałów 4, z których jeden dobry, trzy nadpsute; z żałobnych 3; agendy dwie duże, mała jedna; graduał z psalterzem zły; antyfonarz; ewangeliki; metryki chrztu, ślubu i pogrzebu od roku 1656 poczynają się i są ciągle do roku 1783^{eg}.

Summarysz Dokumentów⁹¹

1440. Liber beneficioru[m]^{eh}; Liber retaxationu[m]^{ei}; 1531 dnia 23 czerwca w kapitule katedralnej krak[owskiej] ustąpienie Akademii prawa prezentowania dekret^{ej}; 1622 między plebanem i prokuratorem zamku krak[owskiego] o dziedzictwo ogrodu w Zielonkach w sobotę przed niedzielą Laetare^{ek} królewski w Warszawie dekret; 1694 dnia 20 października względem dziesięciny wsi Tonie kompozycji kopia; 1700 dnia 25 czerwca Augusta Drugiego króla polskiego na grunt przywilej; 1727 dekret wizyty^{el}; 1748 dekret wizyty^{em}; Wizyta Kaźmierskiego^{en}.

[34]

Stan ekonomiczny⁹²

Plebania stara na piwnicy murowanej zamyka w sobie izbę wielką z piecem i kominem, i czworo⁹³ z prętami okien żelaznymi, przy której komnata długości z izbą, z jednym takimże oknem; z tej idąc mała izdebka z kominem, piecem i oknem, dalej kuchenka – to pod gontem dobrym. Naprzeciw przy cmentarzu budynek w roku 1779 od rządcy postawiony na murowanej piwnicy, zamyka w sobie na dole wozownię, nad którą spichlerz z sąsiedkami, na dole izbę z kominem [i] piecem, komnatę, sionkę, a nad tą po schodach idąc jest to samo – sionka,

^{eg} *Odrestaurowane części ksiąg metrykalnych z tych lat obecnie są przechowywane w archiwum parafialnym.*

^{eh} (Długosz, *Liber beneficiorum*, t. 7-9). Z pewnością w Zielonkach przechowywano wyciąg z ksiąg Długosza dotyczący tej parafii. Prawdopodobnie tożsamy z tenże, t. 8, s. 147-148.

^{ei} *Analogicznie jak w przypadku wyciągu z ksiąg Długosza. (Zob. Księga dochodów beneficjów diecezji krakowskiej z roku 1529 (tzw. Liber retaxationum), oprac. Z. Leszczyńska-Skrętowa, Wrocław-Warszawa-Kraków 1968, s. 48, 173, 296, 320, 341).*

^{ej} *Dokumentu tego nie ma już w parafii. Znajduje się natomiast w AUJ, fasc. 301.*

^{ek} *Niedziela Laetare, czyli czwarta niedziela Wielkiego Postu.*

^{el} AKMKr, AV 23, s. 37; AVCap 61, s. 30v.

^{em} AKMKr, AV 29, s. 101-102.

^{en} *Chodzi o wizytację z 1598 roku, również przechowywaną w Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie i prezentowaną w niniejszej pracy.*

⁹⁰ *W oryginale podana fraza napisana większymi literami oraz podkreślona podwójną kreską.*

⁹¹ *W oryginale podana fraza napisana większymi literami oraz podkreślona podwójną kreską.*

⁹² *W oryginale podana fraza napisana większymi literami.*

⁹³ *W oryginale: cztery.*

izdebka z kominem, piecem i komnatą, u których wszystkich nowe francuskie zamki, a u okien pręty żelazne. Idąc z tej izdebki ganek, przez ten idąc narożnik na nowej piwniczce murowanej mający w sobie na dole i na górze po izdebce z oknami.

Folwark⁹⁴ mający po prawej izdebkę z piecem i komnatą, w których po oknie; po lewej ręce piekarnia z piecem piekarskim i komorą – to potrzebuje przyciesi i dachu. Obora z chlewami i okółem niewielka, poszycia wyciąga, przy której budynek stary, w którego środku jest stajnia na konie mająca z obydwóch stron komórki, nad stajnią spichlerz, ten budynek w przyciesiach od rządcy podwleczone i w dachu odmieniony, za którym sad i ogród gospodarski, w którego końcu stodoła z boiskiem o dwóch zapolach i szopa niedawna, przy cmentarzu dom na piwnicy murowany, w którym izdebka z komnatą i kuchenką. Za cmentarzem trochę opodal jest chałup dużo nadpsutych dla starości pięć, w których dziewięć chałupników, bez żadnego gruntu, przeto dzień tylko w tydzień wszystkich robiących, z tych w jednej organista się mieści, w drugiej szynk, za czerw[onych] zł 12, zaarendowany po upadłej karczmie.

Inwentarz⁹⁵ Inwentarza ekonomicznego tak w koniach lub bydle, jako i w narzędziach gospodarskich żadnego nie zastałem⁹⁶ prócz wozu starego i na nic zdatnego. Gdy bowiem przez poprzednich plebanów zawsze przez dzierżawę to beneficjum chodziło, dzierżawcy sobie sprzężaje i narzędzia gospodarskie mając, bez tych plebania dostała⁹⁷ się, jako widzieć w inwentarzu a[nn]o 1764, zaraz z początku odebranego beneficjum zieloneckiego per notarium apostolicum

[35]

spisanego, może jednak i obiecuje terazniejszy pleban cośkolwiek zostawić.

Grunta⁹⁸ te nad rzeką Prądnik⁹⁹ leżące corocznie i po kilka razy wylewie są podległe, z których pleban dziesięcinę capellano sancti Vladislai in Arce Crac[oviensi] przez pół wydawać musi, a za tym pokazuje się, że kościół ten żadnego gruntu posażnego nie ma, gdyż tylko stajanie za kościołem wolne do wytyczy. Siana jak jest in „Libro beneficiorum” wyrażone¹⁰⁰, tak dotąd prawdzi się, że tylko trzy fury, a czasem i mniej zbiera się, gdy powódź pomienionej rzeki napadnie.

Wysiew¹⁰⁰. Co do wysiewów gruntowych, tych dla zbyt małego gruntu niewiele wychodzi, bo w roku terazniejszym na ozimę wysiano pszenicy kor[ców] 4. miar 3. żyta kor[ców] 2, ów[ierci] 2, miar 1, na jare jęczmienia kor[ców] 4. miar 2.

⁹⁰ Por. Długosz, *Liber beneficiorum*, t. 8, s. 147-148.

⁹⁴ W oryginale podana fraza napisana większymi literami i podkreślona podwójną kreską.

⁹⁵ W oryginale podana fraza napisana większymi literami i podkreślona podwójną kreską.

⁹⁶ Końcówka wyrazu niepewna z powodu czarnego kleksu atramentowego po literze ł.

⁹⁷ W oryginale skreślony wyraz mi.

⁹⁸ W oryginale podana fraza podkreślona podwójną kreską.

⁹⁹ W oryginale przekreślone zostało powtórzenie Prądnik.

¹⁰⁰ W oryginale podana fraza napisana większymi literami i podkreślona podwójną kreską.

w roku zaś przeszłym wysiano pszenicy kor[ców] 3. miar 1, żyta kor[ców] 2, ćw. 2, miar 1, jęczmienia kor[ców] 3. ćw[ierci] 2, miar 1, z tego gruntu jedna część na ugór zapuszczona bywa dla paszy, której żaden pleban we wsi mieć nie może.

Dziesięciny¹⁰¹. Dziesięciny w samych Zielonkach kościołowi temu z połowy tylko krescencji dworskiej i kilka chałup dostaje się, drugą połowę z niektórymi rolami bierze capellanus sancti Vladislai in arce Crac[oviense]^{sp}. W tejże wsi w prestimonium capituli Crac[oviensis] z chłopskich gruntów połowę bierze canonicus fundi Posądza^{ca}, drugą połowę i całą dworską pleban zielonecki; w tychże Zielonkach ex certis agris bierze dziesięcinę canonicus fundi Zakrzówek^{ca}, z innych zaś gruntów bierze proboszcz kościoła farnego świętego Szczepana w Krakowie. W innych wsiach tak dziesięcina idzie: w Toniach prestimonio capitulari, z dworskich gruntów bierze pleban zielonecki i to w te lata, gdy wysiew ozimny lub jary w tych polach będzie, więc dwa lata biorąc, w trzecim roku, gdy ugór jest, nic nie bierze, i z kilku chałupek wytyka się dziesięcina, z drugiej zaś strony kościół giebułtowski wytyka dziesięcinę. W Garlicy są dwie części – kapitulna i szlachecka. Z szlacheckiej, która jest wytyczna, bierze pleban płatną zł 200, z kapitulnej zaś regens villa^{ca} na siebie bierze, z Woli Zachariaszowskiej i Witkowic, i Górki possessores, czyli regentes bonorum odbierają pro suo usu pomienione dziesięciny. W Bibicach, dobrach panien norbertanek zwierzynieckich, lubo z dworskich gruntów wytykać należy, ale dla wielkiego z dawnych lat o grunta zakłó-

[36]

cenia, temi czasy panny po zł 160 interim płacą, póki jaka finalna ugodą nie stanie. **Intrata**¹⁰² z wszelkich produktów wynosi na zł 1000, odrzuciwszy jednak expens kościelną gruntową i podatki ledwie że się zostanie zł 500 na wyżywność plebana.

^{sp} Oltarz poświęcony św. Władysławowi znajdował się przy kolumnie prezbiterium, obok głównego ołtarza, przy grobie króla Władysława Łokietka w katedrze na Wawelu. Altaria została ufundowana po śmierci króla w 1333 roku przez jego syna i następcę tronu – Kazimierza Wielkiego. Oltarz św. Władysława został zburzony w 2. poł. XVII wieku. (Kumor, *Dzieje diecezji krakowskiej*, s. 347-348).

^{ca} Posądza, wieś zlokalizowana niedaleko Proszowic, przy drodze do Krakowa, parafia Koniusza. Wieś była własnością biskupów krakowskich. Z niej (obok Boronic, Toń i Zielonek) pobierano dziesięciny stanowiące uposażenie prebendy i kanonii krakowskiej; stąd: canonicus fundi Posądza (SG, t. 8, s. 842; M.D. Kowalski, *Uposażenie krakowskiej kapituły katedralnej w średniowieczu*, Kraków 2000, s. 112-113).

^{ca} Chodzi o Zakrzówek, który dziś leży na terenie Krakowa, a z którego kanonik katedralny krakowski czerpał dochody (*Liber retaxationum*, s. 296).

^{ca} Tzn. Zielonki.

¹⁰¹ W oryginale podana fraza napisana większymi literami i podkreślona podwójną kreską.

¹⁰² W oryginale podana fraza napisana większymi literami i podkreślona podwójną kreską.

Stan osobisty¹⁰³

J.X. Jakob Niegowiecki^{et} świętej teologii doktor, kolegiaty świętej Anny w Krakowie dziekan, a pleban tutejszy. 1724 roku dnia 3 października urodzony; na kapłaństwo [w] 1763 roku poświęcony; [w] 1767 dnia 1 kwietnia za prezentą Kolegiu[m] Akademii Krak[owskiej] razem i na dziekanię, bo jej to jest fundusz w konsystorzu krakow[skim] instytuowany; do słuchania spowiedzi roku 1782 na lat 3 approbowany.

J.X. Jan Ziembieński^{eu} wikary; 1745 roku dnia 26 grudnia urodzony; 1769 na kapłaństwo poświęcony; 1782 dnia 21 lipca przyjął aplikację; 1782 dnia 2 grudnia do słuchania spowiedzi po okazanym odprawionych zaświadczeniem rekolekcji approbowany. Józef Katarzeński^{ev} organista ma lat 36 wieku, a trzeci [rok] przy kościele zostaje.

Dekret Wizyty¹⁰⁴

Pierwsze oka na ten kościół i miejsce wejrzanie zaraz daje poznać zacość rządzący tego beneficjum nie przez jakie cudzych próśb i zasług względy, nie przez ubieganie się w uprzedzeniu zacniejszych i ludzkie przemysły, ale cnoty wiekiem dojrzałym od ludzi pobożnością i nauk biegłością najzacniejszej doświadczonej blaskiem potem z nadwężeniem sił i zdrowia nad książkami i kilkadziesiąt lat z najwyższą pochwałą danemi naukami obficie wylanym szczupłą nader odpłatą do sługującego się. Tu bowiem w kościele dopełnione najwyżsienistego pasterza widzieć obowiązki, Domu Bożego ochędóstwo i ozdoby, że nie masz co by naganie, i owszem nie masz co by nie chwalić bez ubliżenia sprawiedliwości i nie szacować. Jedna tylko rzecz oko oszukuje, zapatrzywszy się albowiem na to, co dla tego miejsca uczynił, już chór wielki dachem i posadzką opatrzywszy, już dwa relikwiarze świętego [Jana] Kantego i świętych Młodzianków oraz kielich (suto, choć z miedzi, wyzłacany), mszał nowy sprawiwszy, już kropielnicą marmurową

[37]

i sześciu na drewnie wysrebrzanemi dużemi lichtarzami Dom Boski ozdobiwszy, dzwonnice wkoło podmurowawszy, studnię wycembrowawszy, ozdobny gmach na dwa piętra z wozownią, spichlerzem i izdebkami mieszkalnymi do kilku tysięcy kosztujący wystawiwszy, rozumiałby kto, że tysiączne ma z tego

^{et} *Jakub Niegowiecki SThD – ur. 3 X 1724 roku. W wizytacji Niegowiecki podaje jako rok święceń kapłańskich 1763, jednak Szczepaniak w Nekrologium zaznacza, iż było to 5 VI 1762 roku. Pełnił funkcje archidiakona (12 XII 1760-1767), a następnie dziekana kapituły kolegiackiej św. Anny (1 IV 1767-1783), proboszcza w Olkuszu (3 X 1763-1767) i Zielonkach (1 IV 1767-1783). Zmarł 6 X 1783 roku (APZ, *Xiążka bracka*, passim; Szczepaniak, *Spis prałatów i kanoników*, s. 95, 97; tenże, *Spis prepozytów i plebanów*, s. 93; tenże, *Nekrologium*, s. 130).*

^{eu} *Jan Ziembieński (Ziębiński) – ur. w 1745 roku. Święcenia kapłańskie przyjął w 1764 roku. W 1784 roku został przeniesiony na wikariat w Iwanowicach, gdzie zmarł 6 XI 1788 roku (Szczepaniak, *Nekrologium*, s. 222).*

^{ev} *Na obecnym etapie badań nie udało się odnaleźć więcej informacji o wspomnianej osobie.*

¹⁰³ *W oryginale podana fraza napisana większymi literami i podkreślona podwójną kreską.*

¹⁰⁴ *W oryginale podana fraza napisana większymi literami i podkreślona podwójną kreską.*

miejsca dochody, kiedy raczej ujętą sobie wygodą nawet potrzebną, te rzeczy przy uszczuplonym przez oderwanie należytości (i tę to ja jedyną upatruję dla spokojności wprawdzie w nieodzyskiwaniu winę, zaręczony jednak poprawy obietnicą) skutecznie dochodzie. Z tych powodów nie śmiałym żadnego w reparacjach czynić rozrządzenia, dopełniając jednak przepisów moich obowiązki dla przyczynienia mu przed Bogiem i ludźmi zasługi następujące tu umieszczam. W roku 1. dachówkę kościelną, gdzie potrzebuje, ponaprawia i chałupy swych poddanych wesprze. W roku 2. przedartą w jednym miejscu podszybitkę poprawi i zamaluje, pod folwark przyciesi przygotowuje, w roku 3. szafy zakrystii ponaprawia i przyciesi folwarku podwlecze, dach naprawi. Na koniec z aktów niniejszej wizyty przed rokiem ekstrakt wyjąć nie opuści^{ew}. Dan w Zielonkach 20 maja 1783 roku.

BIBLIOGRAFIA

Źródła

Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie (AKMKr)

Acta visitationis (AV) 8, s. 126v-127.

Acta visitationis (AV) 23, s. 34-37.

Acta visitationis (AV) 29, s. 60-63; 97v-102.

Acta visitationis capituli Cracoviensis (AVCap) 15, s. 13-15v.

Acta visitationis capituli Cracoviensis (AVCap) 55, s. 27-37.

Acta visitationis capituli Cracoviensis (AVCap) 61, s. 27-29.

Acta visitationis capituli Cracoviensis (AVCap) 65, s. 317v-318.

Tabele Załuskiego 7 (Tabl. Zał. 7), tabela nr 83.

Archiwum parafii Zielonki (APZ)

(b. sygn.) Księga zawierająca spis sprawionych rzeczy do kościoła w wsi Zielonki oraz nakłady wyłożone na reparacją budynków plebańskich.

(b. sygn.) Kronika parafialna, t. 1.

(b. sygn.) Xiązka bracka św. Anny w Zielonkach, R. P. MDCCLXXXV.

Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego (AUJ)

fasc. 301.

Opracowania

Brückner Aleksander, *Encyklopedia staropolska*, Warszawa 1990.

Bukowski Waldemar, *Marszowice*, w: *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, red. W. Bukowski, cz. 4, z. 1, Kraków 2006, s. 156-166.

---

^{ew} *Rzeczywiście, wyciąg z tej wizytacji przechowywano w archiwum parafialnym, o czym świadczy powołanie się na nią w kronice parafialnej w 1878 roku (APZ, Kronika parafialna, t. 1, s. 11).*

- Bulak Jan, *Życie codzienne w parafii Zielonki w świetle osiemnastowiecznych akt wizytacji*, w: *Wybrane zagadnienia z dziejów Zielonek i Bibic*, red. J. Bulak, M. Zieliński, Zielonki 2018, s. 15-33.
- Długosz Jan, *Liber beneficiorum dioecesis Cracoviensis*, w: J. Długosz, *Opera omnia*, t. 7-9, oprac. A. Przeździecki, Kraków 1864.
- Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy 1564-1995*, oprac. L. Grzebień, Kraków 1996.
- Glema Tadeusz, *Wizytacje diecezji krakowskiej z lat 1510-1570*, Kraków 1946.
- Główka Dariusz, *Akta wizytacji kościelnych z wieków XVI-XVIII jako źródło do dziejów historii kultury materialnej. Gospodarstwo wiejskie w dobrach parafialnych w archidiaconacie warszawskim*, w: *Szkice z dziejów materialnego bytowania społeczeństwa polskiego*, red. M. Dembińska, Wrocław-Warszawa 1989, s. 233-254.
- Katalog mikrofilmów Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*, nr 4, oprac. B.S. Kumor, Lublin 1975.
- Kowalski Marek Daniel, *Uposażenie krakowskiej kapituły katedralnej w średniowieczu*, Kraków 2000.
- Kracik Jan, *Zasoby Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie*, „*Analecta Cracoviensia*”, 9 (1977) s. 471-493.
- Księga dochodów beneficjów diecezji krakowskiej z roku 1529 (tzw. Liber retaxationum)*, oprac. Z. Leszczyńska-Skrętowa, Wrocław – Warszawa – Kraków 1968.
- Kumor Bolesław Stanisław, *Dzieje diecezji krakowskiej do roku 1795*, t. 1, Kraków 1998.
- Kurtyka Janusz, *Książ Wielki*, w: *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, red. F. Sikora, cz. 3, z. 3, Kraków 2000, s. 291-313.
- Laberschek Jacek, *Goszcza*, w: *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, oprac. J. Laberschek, Z. Leszczyńska-Skrętowa, F. Sikora, J. Wiśniewski, cz. 1, z. 4, Wrocław 1986, s. 811-812.
- Laberschek Jacek, *Grodzisko*, w: *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, oprac. J. Laberschek, Z. Leszczyńska-Skrętowa, F. Sikora, cz. 2, z. 1, Wrocław 1989, s. 72.
- Leszczyńska-Skrętowa Zofia, *Brańczyce*, w: *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, oprac. J. Laberschek, Z. Leszczyńska-Skrętowa, F. Sikora, J. Wiśniewski, cz. 1, z. 4, Wrocław 1986, s. 208-209.
- Leszczyńska-Skrętowa Zofia, *Garlica Dolna*, w: *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, oprac. J. Laberschek, Z. Leszczyńska-Skrętowa, F. Sikora, J. Wiśniewski, cz. 1, z. 4, Wrocław 1986, s. 707-709.
- Leszczyńska-Skrętowa Zofia, *Giebołtów*, w: *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, oprac. J. Laberschek, Z. Leszczyńska-Skrętowa, F. Sikora, J. Wiśniewski, cz. 1, z. 4, Wrocław 1986, s. 726-730.
- Małecki Jan Maria, *Dzieje Witkowic i Górki Narodowej dawnych wsi kapituły katedralnej. Ze studiów nad przedmieściami Krakowa*, Kraków 2010.
- Markiewicz Tomasz, *Duchowieństwo dekanatu Skała w świetle wizytacji z 1618 roku*, „*Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne*”, 94 (2010) s. 79-193.
- Monumenta Poloniae Historica*, t. 2, oprac. A. Bielowski, Lwów 1892.
- Nitecki Piotr, *Biskupi Kościoła w Polsce w latach 965-1999. Słownik biograficzny*, Warszawa 2000.
- Pęski Adam Wiktor, *Wizyta kościelna*, w: *Encyklopedia kościelna podług teologicznej encyklopedji Wetzera i Weltego z licznymi jej dopełnieniami*, t. 31, Warszawa 1911, s. 534-538.

- Rożek Michał, *Nie istniejące kościoły Krakowa*, „Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej”, 33 (1983) s. 95-120.
- Rożek Michał, *Przewodnik po zabytkach i kulturze Krakowa*, Kraków 1993.
- Sikora Franciszek, *Góra Nowa*, w: *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, oprac. J. Laberschek, Z. Leszczyńska-Skrętowa, F. Sikora, J. Wiśniewski, cz. 1, z. 4, Wrocław 1986, s. 828-829.
- Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, red. F. Sulimierski, B. Chlebowski, W. Walewski, t. 1-16, Warszawa 1880-1914.
- Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, cz. 1-4, Kraków 1980-2006.
- Szczepaniak Jan, *Katalog parafii i duchowieństwa diecezji krakowskiej 1748*, Kraków 2006.
- Szczepaniak Jan, *Spis prałatów i kanoników kapituły katedralnej oraz kapituł kolegiackich diecezji krakowskiej (XVIII w.)*, Kraków 2008.
- Szczepaniak Jan, *Spis prepozytów i plebanów diecezji krakowskiej (XVIII w.)*, Kraków 2008.
- Szczepaniak Jan, *Katalog duchowieństwa diecezjalnego zestawiony na podstawie krakowskich ksiąg święceń (1646-1789)*, t. 4, Kraków 2009.
- Szczepaniak Jan, *Duchowieństwo diecezji krakowskiej w XVIII w. Studium prozopograficzne*, Kraków 2010.
- Szczepaniak Jan, *Nekrologium. Księża diecezji krakowskiej zmarli w latach 1749-1810*, Kraków 2010.
- Teka Grona Konserwatorów Galicyi Zachodniej*, t. 2, Kraków 1906.
- Wyżga Mateusz, *Funkcjonowanie wiejskich cmentarzy parafii katolickich w dobie przedrozbiorowej na przykładzie dekanatów Nowa Góra, Skąpa i Proszowice z okolic Krakowa*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, (2014) nr 3, s. 441-461.

Netografia

- Bulak Jan, *Duchowieństwo parafii Zielonki (1795-1918)*, w: *XLV Międzynarodowe Seminarium Kół Naukowych „Kola Naukowe – Szkoła Twórczego Działania”*, red. M. Gryglik, S. Skiendziul, J.E. Śliczyńska, Olsztyn 2016, s. 45-49, <https://msknolsztyn.files.wordpress.com/2016/09/tom-1-sekcja-humanistyczna-sekcja-teologiczno-kanonistyczno-familiologiczna.pdf> (dostęp: 17.04.2017).
- Parafia w Witkowicach, http://parafiawitkowice.krakow.pl/?page_id=159, (dostęp: 08.03.2017).

**THE VISITATION RECORDS OF THE ZIELONKI
PARISH (NEAR KRAKOW) OF THE 18TH CENTURY
IN THE ARCHIVE
OF THE METROPOLITAN CURIA IN KRAKOW**

Summary

The following publication presents the 18th-century visitation records of the Nativity of the Blessed Virgin Mary Parish in Zielonki near Krakow. The historic church of the 14th century was dependent for years on the Krakow Cathedral Chapter, then the Academy of Krakow (now The Jagiellonian University) and St Ann Collegiate Church. The article presents, as source editions, the three last visitation records of Zielonki before the fall of the Republic of Poland: of 1727 (AVCap 61 and AV 23), of 1748 (AV 29 and Załuski's Tables 7) and of 1783 (AV 55). These visitation books are held in the Archive of the Metropolitan Curia in Krakow (3 Franciszkańska Street). These visitations are manuscripts written in Latin and Polish with numerous Latin phrases. Only Bishop Załuski's Tables are a printed form completed with hand written information. The authors aimed to edit sources and to make them available to a wider audience. The methodology of the work focused on full forms of the abbreviated words used by the writers, spelling modernization with a view to making the text more legible, and the adding of the diacritic marks and punctuation where necessary. The authors provided the text with footnotes (source and explanatory notes) and endnotes (terminology). These editing activities comply with the rules of the historical source edition for modern texts. As a result, the authors present three full texts of the visitations along with inventories, introduction footnotes, endnotes and bibliography.

Key words: the Academy of Krakow; St Ann Chapter; Krakow Cathedral Chapter; a cathedral chapter; the Jagiellonian University; a canonical visitation; Krakow; the Polish and Lithuanian Commonwealth; Małopolska (Lesser Poland); Zielonki

Translated by Aneta Kiper